

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Reflexe osobnosti Karla IV. v kronikách pozdního
středověku a raného novověku**

Pavla Vytlačilová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Reflexe osobnosti Karla IV. v kronikách pozdního
středověku a raného novověku**

Pavla Vytlačilová

Vedoucí práce:

Mgr. Filip Velímský, Ph.D.

Katedra antropologických a historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Obsah

1	ÚVOD.....	1
2	KRONIKY.....	3
2.1.	Kroniky pozdního středověku.....	3
2.1.1.	Kronika Františka Pražského.....	3
2.1.2.	Přibík Pulkava z Radenína – Kronika česká.....	4
2.1.3.	Beneš Krabice Weitmile – Kronika pražského kostela	5
2.2.	Kronika raného novověku	7
2.2.1.	Václav Hájek z Libočan – Kronika česká.....	7
3	KAREL IV.	9
3.1.	Dětství Karla IV.	9
3.2.	Karlovo dospívání na francouzském dvoře	10
3.3.	Karlův návrat do Čech	12
4	DVOJVLADÍ LUCEMBURKŮ	15
5	ZA ŘÍŠSKOU KORUNOVACÍ V BONNU.....	19
5.1.	Korunovace v Bonnu	20
6	NA CESTĚ K ŘÍŠSKÉ KORUNĚ	23
7	Karel IV. císařem	27
7.1.	Po císařské korunovaci	31
8	NA SKLONKU ŽIVOTA	35
8.1.	Závěť Karla IV.	39

8.2. Karlova smrt.....	41
9 ZÁVĚR.....	44
10 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	46
11 RESUMÉ.....	48
12 SEZNAM PŘÍLOH.....	49
13 PŘÍLOHY.....	50

1 ÚVOD

Má bakalářská práce, s názvem „Reflexe osobnosti Karla IV. v kronikách pozdního středověku a raného novověku“, bude jakýmsi nahlédnutím do přítomnosti Karla IV., římského císaře a českého krále. Nebude to však jen pohled současného člověka, ale pohled, který nám nabízejí kroniky – tudíž to, co je darované minulostí se proplete s dnešním světem.

Osobnost římského císaře a českého krále je trvalým předmětem zájmu nejen každé generace českých historiků, ale i široké veřejnosti. Význam osoby Karla IV. uvádí i bohatý seznam pramenů a literatury, které nám dokládají, jak velkou pozornost tomuto panovníkovi historická věda věnovala. V průběhu staletí se také výrazně měnily názory na základní hodnocení Karlova panování.

Načrtnout současnému člověku život, politické a kulturní dílo tak výrazné osobnosti, jakou byl český král a římský císař Karel IV., není snadný úkol. Neboť životní styl, myšlení a smysl života lidí žijících před více než sedmi sty lety, byl velmi odlišný od našich životních zkušeností a odstupem doby byl tento čas deformován a zkreslen různými představami.

Má práce je proto pokus nastítnit život Karla IV., vyzdvihnout tmavé a světlé stránky Karlova politického myšlení a přilnutí k zemi, v níž se narodil a kterou pozvedl na výsluní. Chci zmínit události, které formovaly Karlovu osobnost, která se dostala do srdcí tolika lidí.

Chronologicky popisují děje panovníkova života. Jeho vladařské aktivitě je nutné se věnovat uceleně a systematicky, abychom mohli lépe pochopit veškeré souvislosti.

S ohledem na sílu osobnosti Karla IV. se dá předpokládat i mnoho rozdílných názorů a stanovisek, jak jej viděli středověcí a novověcí

kronikáři. Všimát si budu rovněž vztahů v královské rodině, k manželkám a dětem. Bude mne zajímat, jak se během času pohled kronikářů proměňoval. Za pomoci kronik a literatury se chci pokusit zhodnotit, nakolik byl jejich pohled objektivní.

Jak zde již bylo zmíněno, hlavní literatura, ze které budu, kromě jiné soudobé literatury, čerpat, jsou kroniky. Karel IV. byl ve své době tak proslulý, že se jeho osobou zabývalo mnoho kronik, které nám o něm a o jeho vládě poskytují cenné informace. Karel IV. se sám inicioval kronikářskou tvorbou a také sám napsal několik děl. Jeho aktivita v literární oblasti pro nás zanechala nezastupitelné místo.

Mezi prameny, ze kterých budu získávat informace, patří jeho *Vlastní životopis*, který nám dává přehled o životě a císařův vlastní pohled na svět. Důležitým zdrojem je *Kronika Františka Pražského*, poskytující události až do roku 1353, a neméně podstatná je i *Kronika česká Přibíka Pulkavi z Radenína*. Následující, pro nás významná, je *Kronika Pražského kostela Beneše Krabice z Weitmile*. Tento spis končí své vyprávění na sklonku císařova života, v roce 1374, a na kterou sám Karel IV. dohlížel. Z raně novověkých materiálů je to *Kronika česká Václava Hájka z Libočan*.

Vyprávění kronik je doplněno soudobou literaturou. Vyznačila bych rozsáhlé dílo Jiřího Spěváčka, které se zabývá životem a vládou velkého vladaře.

2 KRONIKY

Karel IV. měl osobní zájem na tom, aby byl oceněn význam jeho osobnosti, aby doba jeho vlády byla vylíčena a zprávy o ní uchovány pro příští generace. Karel IV. požadoval, aby historiografie podala ideologické zdůvodnění jeho politiky a vysvětlila a obhájila jeho záměry a postupy nejen před příštími generacemi, ale hlavně před současníky. Vyžadoval, aby české dějiny byly na prvním místě státní historií a aby sloužily jako opora při uplatňování rozmanitých státoprávních nároků. Usiloval o sepsání české kroniky.¹

K objasnění své politiky požadoval Karel IV. vylíčení nejen krátkého úseku svého života a vlády, ale celých českých dějin. Pro tyto úkoly si vybral autory a pověřil je sepsáním takových děl. Poskytl jim prameny a potřebné instrukce. Výsledkem snažení však bohužel nebyla natolik kvalitní kronika, která by dosahovala kvalit jako například kronika děkana Kosmy. Naopak vznikly kroniky často naivní a literárně neobratné. Většina zpracovaných děl doby Karla IV. nezaznamenala větší popularitu. Většinou jsou dochovány jen v jediném rukopisu a jen zřídka byly dále užívány k dalšímu zpracování.²

2.1. Kroniky pozdního středověku

2.1.1. Kronika Františka Pražského

František Pražský se narodil kolem roku 1290. Učil se v Praze a v Římě a později se stal kaplanem biskupa Jana IV. z Dražic.³ Zemřel v roce 1362.⁴

Rozhodl psát druhý díl Kroniky pražské, jenž měl navázat na její první díl, tj. Kroniku Kosmovu. Dílo bylo psáno na příkaz biskupa

---

¹ BLÁHOVÁ, Marie. *Kroniky doby Karla IV.* Praha: Nakladatelství Svoboda, 1987, s. 556.

² Tamtéž, s. 557.

³ (1260-1343), předposlední pražský biskup.

⁴ *Ústav pro českou literaturu AV ČR* [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné na WWW: <<http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/antologie/zliteratury/VZCL3/106.pdf>>.

z Dražic, a mělo vylíčit život, stav a činy českých králů a biskupů, i jiných českých knížat, zvláště činnost Jana IV. z Dražic.

O autorovi spisu nevíme nic jiného, než co sám o sobě v kronice napsal.

Kronika, kterou František Pražský napsal, zahrnuje období českých dějin od vlády Václava I. do roku 1342. Čerpal především z Kroniky Zbraslavské, kterou obměňoval a krátil.⁵

Když zemřel Jan IV. z Dražic, František neztratil důvod pokračovat ve svém díle. Naopak si našel jinou postavu, o které chtěl psát. Touto postavou byl římský a český král Karel IV. Kronika je tedy dovedena až do roku 1353.⁶

Informace o době Karlově měl s největší pravděpodobností od zcestovalého Itala Jana Marignolly⁷, který zavítal i do Prahy.

I přes autorův široký zájem nelze kroniku hodnotit příliš vysoko. Je i pravděpodobné, že se František Pražský svému panovníkovi příliš nezavděčil, protože v kronice jsou patrné útoky na Jana Lucemburského, otce Karla IV.⁸

2.1.2. Přibík Pulkava z Radenína – Kronika česká

Další kronika, jejíž autorství je připisováno Přibíku Pulkavovi z Radenína⁹, byla sepsána na příkaz Karla IV.

O narození Přibíka bohužel nic nevíme. Víme jen, že byl správcem školy u kostela sv. Jiljí v Praze, pak působil jako farář a roku 1380 zemřel.¹⁰

---

⁵ *Ústav pro českou literaturu AV ČR* [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné na WWW: <<http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/antologie/zliteratury/VZCL3/106.pdf>>.

⁶ BLÁHOVÁ, Marie. *Kroniky doby Karla IV.* Praha: Nakladatelství Svoboda, 1987, s. 569.

⁷ (1323-1362), italský cestovatel. Na žádost Karla IV. sepsal kroniku.

⁸ *Ústav pro českou literaturu AV ČR* [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné na WWW: <<http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/antologie/zliteratury/VZCL3/106.pdf>>.

⁹ Někdy uváděného jako z Tradenína.

Sepsaná kronika líčí události od rozchodu lidstva při stavění babylonské věže a pokračuje až do českých dějin.

V jiných rukopisech je charakterizovaná jako Kronika nejjasnějšího knížete Karla, krále českého a císaře římského.¹¹ Kronika je pozoruhodným spisem doby, v němž se odrážejí snahy i cíle politiky císaře Karla IV.¹²

Kronika obsahuje nemalé množství dochovaných rukopisů a čerpali z ní pozdější čeští i cizí kronikáři.

Jediné, co nebylo rozřešeno, je otázka autorství kroniky, která je připisována Pulkavovi z Radenína. Ale ani jeho podíl na celé kronice není jednoznačný. Údaj o Pulkavově autorství má pouze jeden ze zachovaných rukopisů. Vedla se hypotéza, že kroniku na příkaz Karla IV. složil někdo neznámý a Pulkava ji pouze přeložil do češtiny.¹³

Kronika zřejmě neodpovídala představám svého iniciátora. Karel IV. měl na českou kroniku patrně vyšší nároky, a proto byla kronika z velké části přepracována. To, že dílo muselo vzniknout v císařově blízkosti, napovídá i to, že jsou zde jeho názory na českou historii a zdůvodnění jeho politiky.

2.1.3. Beneš Krabice Weitmile – Kronika pražského kostela

Nejdůležitějším z vyprávěcích pramenů české provenience informujících o vládě Karla IV. je Kronika Pražského kostela Beneše Krabice z Weitmile.

---

¹⁰ *Ústav pro českou literaturu AV ČR* [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné na WWW: <<http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/antologie/zliteratury/VZCL3/99.pdf>>.

¹¹ BLÁHOVÁ, Marie. *Kroniky doby Karla IV.* Praha: Nakladatelství Svoboda, 1987, s. 571.

¹² *Ústav pro českou literaturu AV ČR* [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné na WWW: <<http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/antologie/zliteratury/VZCL3/99.pdf>>.

¹³ BLÁHOVÁ, Marie. *Kroniky doby Karla IV.* Praha: Nakladatelství Svoboda, 1987, s. 571.

Beneš Krabice pocházel z měšťanské rodiny v České Lípě. Jeho datum narození nám není známý. Dal nám o sobě vědět až v roce 1355, kdy řídil stavbu chrámu sv. Víta.¹⁴

Byl již na sklonku svých dnů, když se asi roku 1370 chopil pera, aby vyhověl přání císaře Karla a dovedl až do vlastní doby dílo o českých dějinách. Ve své práci se mohl opřít o kroniku kanovníka Františka, která vypráví počátky vlády Karlovy, ale která však císaři nevyhovovala.¹⁵

Spis Beneše z Weitmile se dělí na čtyři knihy, z nichž je pro nás nejcennější čtvrtá kniha, která pojednává o vlastním životě a vládě Karla IV. V ní zaznamenával události, kterých byl současníkem nebo přímo svědkem. Některé informace, hlavně o událostech v zahraničí, měl možná i od Arnošta z Pardubic.¹⁶

Při sepisování kroniky užíval Beneš starších pramenů. „*Sám říká, že píše to, co našel „in scriptis veridicis“, tj. v pravdivých spisech, a slyšel, „a maioribus fide dignis“, tedy od věrohodných předků.*“¹⁷ Základními prameny mu byla Kronika Františka Pražského a Karlův Vlastní životopis.

Kronika, která je zachována v jediném rukopise, je dílem spolehlivým, je však nutno k ní přistupovat s vědomím třídních a sociálních pozic autora. Je psána neobratnou hrubou latinou a byla, z důvodu smrti Beneše¹⁸, zachována ještě v surovém textu.¹⁹

---

¹⁴ *Ústav pro českou literaturu AV ČR* [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné na WWW: <<http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/antologie/zliteratury/VZCL3/108.pdf>>.

¹⁵ KRABICE Z WEITMILE, Beneš, *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s. 4.

¹⁶ Arnošt z Pardubic (1297-1364) byl posledním pražským biskupem a prvním arcibiskupem.

¹⁷ BLÁHOVÁ, Marie. *Kroniky doby Karla IV.* Praha: Nakladatelství Svoboda, 1987, s. 569.

¹⁸ Zemřel v roce 1375.

¹⁹ BLÁHOVÁ, Marie. *Kroniky doby Karla IV.* Praha: Nakladatelství Svoboda, 1987, s. 570.

2.2. Kronika raného novověku

2.2.1. Václav Hájek z Libočan – Kronika česká

Ve starší české literatuře je málo knih, které by se svojí popularitou a vlivem vyrovnaly Kronice české Václava Hájka z Libočan. Jediné dílo, které mělo pro českou kulturu podobný význam, byla latinsky psaná kronika pražského kanovníka Kosmy z 12. století, která sloužila jako vzor pro prakticky všechny ostatní kronikáře českého středověku. Všichni z Kosmova díla čerpali a navazovali na ně. Výjimkou tedy nebyl ani Hájek, který je brán jako dovršitel tradice českého středověkého kronikářství a jako autor, který svým česky psaným dílem Kosmu na dlouhou dobu zastínil a nahradil.²⁰

O přesném datu narození Václava Hájka z Libočan, stejně tak jako u většiny dalších kronikářů, nevíme. Víme však to, že pocházel z české šlechty, která žila nedaleko Žatce. Stal se farářem a roku 1521 katolickým knězem.

Pozdně středověká kronika je rozsáhlé, česky psané dílo pojednávající o dějinách českého národa od odchodu Praotce Čecha z Dalmácie až po korunovaci Ferdinanda Habsburského českým králem.

Kronika byla vytvořena na objednávku panovníka a úkolem ji napsat byl pověřen právě Hájek, kterému byl umožněn přístup k množství historických pramenů.²¹

Hájek neměl sice pro tento úkol dostatečné vzdělání, na druhou stranu mu ale nechyběla píle a zaujetí pro věc. Co však bohužel rovněž postrádal, byla úcta k pramenům a korektní přístup k jejich zpracování. Hájek zacházel se zdroji, které měl k dispozici, nevědecky a nezodpovědně. Skutečnosti si upravoval a přizpůsoboval dle vlastního

---

²⁰ HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. *Kronika česká*. Praha: Odeon, 1981, s. 7.

²¹ EDICE SVĚTOVÝCH AUTORŮ, *Čtení ze starých kronik a legend*. Praha: Albatros, 1974, s. 171.

uvážení.²² Hájkova Kronika česká, se přesto, a možná právě díky tomu, stala na dlouhou dobu nejčtenější a nejoblíbenější česky psanou knihou.²³

Kronika česká, i přes Hájkovo zkalení, patřila po tři staletí k nejčtenějším a nejoblíbenějším knihám.

---

²² EDICE SVĚTOVÝCH AUTORŮ, *Čtení ze starých kronik a legend*. Praha: Albatros, 1974, s. 171.

²³ Tamtéž, s. 171.

3 KAREL IV.

3.1. Dětství Karla IV.

V pátek, dne 14. května 1316 ještě před rozbřeskem, nastal v pokojích královny Elišky v Praze neobyčejný shon. Čtyřadvacetiletá manželka krále Jana se chystala k porodu. Kronika Přibíka Pulkavy z Radenína praví, že k narození prvorozeného syna došlo dne 5. června, tj. v den svatého Bonifáce, což je chybně.²⁴

Zbraslavský kronikář Petr Žitavský, který měl velmi úzké styky s panovnickým domem, zanechal zprávu, „že se narodil v Pražském městě prvorozený syn pana krále Jana a paní Elišky, královny polské a české, a že při jeho narození nastala radost všem.“²⁵

Malému princovi bylo dáno jméno po hlavním českém zemském patronu a Přemyslovci i po velkém dědovi – Václav.²⁶

Ještě před narozením syna Václava, konkrétně roku 1314, se královskému páru narodila prvorozená dcera Markéta, kterou si později vzal za manželku bavorský vévoda Jindřich. Hned o rok později, v roce 1315, se manželům narodila druhá dcera, která dostala jméno Jitka (též Guta či Bona). Ta si vzala později za muže Jana, syna francouzského krále Filipa. Druhý mužský potomek, který dostal po svém otci jméno Jan, spatřil světlo světa roku 1322.²⁷ Na den slavností velikonočních porodila Eliška ještě dvě dcery Annu a Alžbětu. Anna byla později provdána za Ottu, knížete Rakouského, zatímco Alžběta v útlém věku dvou let zemřela.²⁸

²⁴ BLÁHOVÁ, Marie. *Kroniky doby Karla IV. Přibík z Radenína*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1987, s. 404.

²⁵ *Zbraslavská kronika* [online]. [cit. 2012-03-13]. Dostupné na WWW: <http://147.231.53.91/src/index.php?s=v&action=jdi&cat=11&bookid=177&page=230&action_button.x=0&action_button.y=01976>.

²⁶ KAVKA, František. *Karel IV. Historie života velkého vladaře*. Praha: Nakladatelství MF, 1998, s. 18.

²⁷ BLÁHOVÁ, Marie. *Kroniky doby Karla IV. Přibík z Radenína*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1987, s. 404.

²⁸ HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. *Kronika česká*. Praha: Odeon, 1981, s. 298.

3.2. Karlovo dospívání na francouzském dvoře

Kronika česká Václava Hájka z Libočan přesně popisuje cestu na francouzský dvůr, kam byl Václav roku 1323 poslán svým otcem Janem: „*Vácslav, prvorozený syn krále Českého, mládenček výborné postavy, maje věku svého let sedm, vezen z Čech rozkázanán otcovým k králi Karlovi Franskému, kterýž měl za manželku Mariji, sestru krále Jana a tetku téhož Vácslava.*“²⁹

Na francouzském dvoře byl Václav za sedm let řádně vychován. V nových podmínkách se věnoval studiu nového jazyka, písmu a osvojil si zvyky kraje. Jeho pozdější dvorní kronikář Beneš Krabice z Weitmile zaznamenal, že studoval svobodná umění na pařížské univerzitě.³⁰

Při biřmování dostal jméno Karel podle svého kmotra Karla IV. Sličného, a podle sv. Karla Velikého³¹, patrona francouzského království i svaté Říše římské. Od té doby používal jméno Karel a snažil se dostat odkazu svého velkého předka Karla Velikého.

Kronika česká Václava Hájka cituje, co po biřmování strýc Karel řekl malému princi: „*Karle, dajž tobě P. Buoh, aby byl následovník Velikého Karla.*“³²

Francouzský král Karel dal také svému jmenovci, prvorozeni českého krále, kterému bylo teprve 7 let, za manželku dceru svého strýce, hraběte z Valois, Blanku³³ (křtěná Markéta).³⁴ O tomto sňatku se více kroniky nezmiňují.

Ve Francii se mladý princ spřátelil s rádcem francouzského dvora, který pak dlouhá léta hrál v jeho politickém životě velkou a zvláštní úlohu.

²⁹ HÁJEK Z LIBOČAN, *Václav. Kronika česká*. Praha: Odeon, 1981, s. 298.

³⁰ *Kronika Beneše Krabice z Weitmile* [online]. [cit. 2012-03-13]. Dostupné na WWW: <http://147.231.53.91/src/index.php?s=v&action=jdi&cat=11&bookid=177&page=498&action_button.x=0&action_button.y=0>.

³¹ (742-814), byl francký král a první středověký římský císař.

³² HÁJEK Z LIBOČAN, *Václav. Kronika česká*. Praha: Odeon, 1981, s. 299.

³³ (1316-1348), česká královna a moravská markraběnka.

³⁴ BLÁHOVÁ, Marie. *Kroniky doby Karla IV. Přibík Pulkava z Radenína*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1987, s. 407.

Byl to bývalý opat benediktýnského kláštera ve Fécamp v Normandii, a toho času arcibiskup v Sens, Pierre de Rosières.³⁵, který ho zasvětil do tehdejší politické situace. Tento muž malého prince natolik ohromil, že mu ve své pozdější autobiografii věnoval celý odstavec.³⁶

Později, roku 1330, byl Karel i se svoji manželkou Blankou odvolán z francouzského dvora do Lucemburska, kde měl pravděpodobně zastoupit svého otce. Zde byl v úzkém styku s prastrýcem arcibiskupem Balduinem³⁷.

V témže roce, 1330, zemřela Karlova matka Eliška. Kronika česká, Václava Hájka, popisuje její smrt: „*Ctná, dobrotivá a milosrdná i sv. královna Alžběta, když král Jan, manžel její, byl v Korytanech, na den sv. Michala (...) umřela a v klášteře P. Marie na Zbraslavi s velikú poctivostí a pláčem všeho lidu Českého pochována byla.*“³⁸

Smrtí Elišky končí kronika Přibíka Pulkavy z Radenína, která byla sepsána na příkaz nejjasnějšího a zcela neporazitelného knížete, pana Karla.

Počátkem roku 1331 povolal král Jan z Lucemburska svého syna do Itálie. Proč tak učinil, nevíme, můžeme se však domýšlet ze situace, v níž se český král ocitl. Nemohl se pravděpodobně sám trvale podílet na správě signorie, a proto chtěl, aby zde Karel svojí přítomností pevně zakotvil rodovou moc.³⁹

Třetí den po Karlově příjezdu do Pavie, přesněji o velikonoční neděli, se princ a jeho doprovod přesvědčili o tom, do jak nebezpečného prostředí se vydali. Karlově družině bylo podáno otrávené jídlo, které mladý Lucemburk naštěstí nepojedl, jelikož toužil na ranní mši přistoupit k přijímání. „*Já, chráněn boží milostí, unikl jsem otrávení, protože veliká*

³⁵ Pierre de Rosières (1291-1352), budoucí papež Klement VI.

³⁶ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 74.

³⁷ (1285-1354), trevírský arcibiskup.

³⁸ HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. *Kronika česká*. Praha: Odeon, 1981, s. 321.

³⁹ BLÁHOVÁ, Marie. *Kroniky doby Karla IV. Beneš Krabice z Weitmile*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1987, s. 194.

mše byla sloužena dlouho a já při ní přijímal; proto jsem nechtěl jíst přede mší.“ ⁴⁰ Později se dozvěděli, že otrávené jídlo podal Azza Visconti z Milána⁴¹, nepřítel krále Jana.

Král Jan se mimo jiné dohodl s císařem o udělení lén v Itálii a Karel využívá klidného období k založení vlastní kanceláře v čele s Mikulášem Brněnským.

Na Italské půdě proběhl i Karlův první boj. Kronika česká Beneše Krabice z Weitmile vypráví, že roku 1332, přesněji 25. listopadu, v den svaté Kateřiny⁴², měl Karel mnoho srážek s vládci lombardskými a toskánskými. A i když měl Karel menší vojsko, začal válku a boj. Kronika česká i jiné prameny sdělují, že Karel tuto válku vyhrál.⁴³

Lucemburská signorie je však ztenčena. Karel v italské Lucce dá vystavět obranný hrad, kterým vtisknul zemi znamení vlastní moci - Montecarlo⁴⁴

3.3. Karlův návrat do Čech

Později, v roce 1333, se Karel vrací do Čech. Dojmy, které si z Itálie odnášel, byly jiného druhu než z Francie, už proto, že Francii zažil v podstatě ještě jako chlapec. Itálie z něho udělala muže a shledal zde zcela jiný svět, než jaký jej dosud obklopoval. Poznal svět, kde řeč a umění působit na city znamenaly často víc, než meč.

Kronika Františka Pražského popisuje příjezd mladého Karla: *„Roku od vtělení Páně 1333 dne 30. října, to je třetího dne před svátkem Všech svatých, pan Václav, jenž se nazývá též Karel, dědic Českého království, prvorozený (...), ubíraje se v sedmnáctém roce svého věku*

⁴⁰ Karel IV. *Vlastní životopis*. Praha: Odeon, 1979, s. 37.

⁴¹ (1302-1339).

⁴² Té se po vítězství v tomto boji zavděčil.

⁴³ SEIBT, Ferdinand. *Karel IV.: Císař v Evropě*. Praha: Lidové noviny, 1999, s. 123.

⁴⁴ Karel IV. *Vlastní životopis*. Praha: Odeon, 1979, s. 47.

přes klášter zbraslavský, navštívil dědův i matčin hrob a vtáhl s velikou slávou s (...) do královské metropole Prahy.^{45 46}

Po deseti letech se Karel vrátil do rodné země, z níž si moc nepamatoval. Nikdo jej vlastně ani nečekal. Ve vlastním životopise Karel citoval: *„A když jsme přišli do Čech, nenalezli jsme ani otce, ani matku, ani bratra, ani sestru, aniž koho známe.*“⁴⁷

Karel však přišel do Čech bez jakékoli titulární moci. Král Jan před svým odjezdem ze země pověřil úřadem zemského hejtmána. Země tedy byla plně v rukou českých pánů. Markraběcí titul byl pro krále Jana nouzovým řešením. Ale roku 1334, jak popisuje Kronika česká Beneše Krabice z Weitmile se Karel markrabětem Moravským stává.

V prvním roce své vlády věnoval Karel pozornost na vybudování královského paláce na Pražském hradě. Jak uvádí František Pražský ve své kronice, Karel vybudoval královský dům, jaký nebyl dříve v tomto království vídán.⁴⁸

V témže roce 1334, jak vypráví Kronika česká Václava Hájka, přijela do Prahy Blanka: *„12 den měs. června přivezena jest do Prahy s velikú slavností Blaňka, sestra Filippa, krále Franského, a manželka Karla knížete a markrabí Moravského a na Hrad Pražský uvedena ode všech kněží i od lidu obecného poctivě a velikými chvalami radostně přijata.*“⁴⁹

⁴⁵ *Kronika Františka Pražského* [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné na WWW: <http://147.231.53.91/src/index.php?s=v&action=jdi&cat=11&bookid=177&page=414&action_button.x=0&action_button.y=0>.

⁴⁶ Je zajímavé, že zprávu o návštěvě matčina hrobu nezaznamenal Karel IV. ve své autobiografii a že se o ní nezmínil ani Karlův důvěrník a dvorní kronikář Beneš Krabice z Weitmile. Jediný, kdo tuto událost ještě považoval za významnou, byl zbraslavský opat Petr Žitavský (FRB IV, s. 318).

⁴⁷ Karel IV. *Vlastní životopis*. Praha: Odeon, 1979, s. 69.

⁴⁸ BLÁHOVÁ, Marie. *Kroniky doby Karla IV. Kronika Františka Pražského*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1987, s. 116.

⁴⁹ HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. *Kronika česká*. Praha: Odeon, 1981, s. 334.

Tuto událost zaznamenal i Beneš Krabice z Weitmile⁵⁰ a František Pražský, který ale uvedl datum o měsíc později, tedy 14. července.⁵¹

Příjezd Blanky s početným průvodem dvorních dam a dvořanů, s honosnou výbavou, vzbudil v českém panstvu pocity nepříjemného cizáctví. Brzy proto byly vysloveny obavy, že markrabě podlehne cizím vlivům. Karel, který velmi rychle vycítil nepříznivý vliv, poslal průvod zpět za hranice.⁵²

---

⁵⁰ *Kronika Beneše z Weitmile* [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné na WWW: <http://147.231.53.91/src/index.php?s=v&action=jdi&cat=11&bookid=177&page=485&action_button.x=0&action_button.y=0>.

⁵¹ *Kronika Františka Pražského* [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné na WWW: <http://147.231.53.91/src/index.php?s=v&action=jdi&cat=11&bookid=177&page=414&action_button.x=0&action_button.y=0>.

⁵² SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 109-110.

4 DVOJVLÁDÍ LUCEMBURKŮ

Dne 24. května 1335 vydalo Karlovo manželství s Blankou první ratolest. Narodila se jim dcera, která dostala křestní jméno po matce, Markéta.⁵³

Téhož roku vypráví Karel ve Vlastním životopise, že se otec vrátil do Čech a přivedl s sebou novou manželkou, jménem Beatrix⁵⁴, dceru vévody bourbonského, z rodu králů francouzských. S ní zplodil jediného syna Václava.⁵⁵

Ve stejný rok, 1335, zemřel na svém hradě Tyrolu vévoda Jindřich Korutanský.⁵⁶ O jeho dědictví a nástupnictví se měl rozpoutat mezi Habsburky a císařem Ludvíkem na jedné straně a Lucemburky na straně druhé urputný zápas. Jedinou dědičkou korutanských držav se stala dcera Markéta, zvaná Maultasch (Pyskatá). Ve snaze zajistit si lákavé dědictví získal ji Jan Lucemburský jako nevěstu pro svého druhorozeného syna Jana Jindřicha.⁵⁷⁵⁸

Janův příjezd do Prahy, 30. července 1335, znamenal zahájení období konfliktů mezi otcem a synem. Podle kroniky, Václava Hájka z Libočan, předstoupili lstiví rádci před krále a mluvili k němu s výstrahou: *„Králi, pane náš milostivý, my jako věrní (...). Mti, to jsme povinni, jako nám pánu milostivému oznámiti. Váš Karel, markrabě Moravský, (...) mnohé hrady v království tomto sobě podmanil (...) a lid mnohý po sobě potáhl a svými lahodnými řečmi namluvil a k sobě obrátil, že jemu mnohem více dobrého přejí. Říkají, ten jest náš pán a náš dědic, ten nás*

⁵³ *Kronika Beneše z Weitmile* [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné na WWW: <http://147.231.53.91/src/index.php?s=v&action=jdi&cat=11&bookid=177&page=486&action_button.x=0&action_button.y=0>.

⁵⁴ (1318-1383).

⁵⁵ (1337-1383) byl vévoda lucemburský, brabantický a limburgský.

⁵⁶ (1265-1335), byl tyrolským hrabětem, korutantským vévodou a také českým králem a titulárním polským králem.

⁵⁷ (1322-1375), český kralevic, moravský markrabě a tyrolský vévoda.

⁵⁸ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 114.

*bude milovati a nebude nás tak lúpiti, berněmi jako ten král Jan Němec obtěžovati. On jest Čech a dědic, a Ty si cizozemec.*⁵⁹

Napětí mezi otcem a synem vzrůstalo. Karel se odebral do Tyrol na pomoc svému bratrovi Janu Jindřichovi a ujal se zde poručnické moci. Konflikt mezi císařem a Habsburky přimělo Habsburky k ukončení války. Tyroly měly zůstat Lucemburkům, Korutany Habsburkům. Tato dohoda uzavřená Janem bez souhlasu Karla i Jana Jindřicha, vyvolala odpor.⁶⁰

Kronika Františka Pražského vypráví, že v roce 1337 se Karel se svým otcem vracejí zpět do Prahy. Po návratu král trpěl slábnutím zraku a hledal lékařskou pomoc. Téhož roku se narodil králi a Beatrix již zmiňovaný syn, pokřtěný jako Václav.

Zanedlouho, 18. května 1337, stejná kronika vypráví, že královna Beatrix byla korunována v Kostele pražském. František Pražský ale sděluje, že se nejednalo o tak okázalou slávu, jak se při korunovacích patří. Beatrix vycítila ledové ovzduší a odcestovala bez malého Václava zpět do Lucemburska.

Blanku, manželku Karla, vykázal král Jan do Brna, rozezlen její popularitou a sám Čechy opustil. Karel se vydal za svým bratrem do Tyrol, zapletl se však do Lombardské války. Po návratu do vlasti domluvil svatbu dcery Markéty se synem a dědicem uherského krále, Karla Roberta, Ludvíkem.^{61 62}

V roce 1339 umírá Jindřich, manžel Markéty, Karlovi sestry. Vlady v Tyrolech se ujímá císař Ludvík a to pro Lucemburky znamená oslabení.

Král Jan zanedlouho oslepl úplně a potřeboval nutně synovu oporu, alespoň po dobu, než se se svým údělem vyrovná.

⁵⁹ HÁJEK Z LIBOČAN, *Václav. Kronika česká*. Praha: Odeon, 1981, s. 338.

⁶⁰ KAVKA, František, *Karel IV. Historie života velkého vladaře*. Praha: Nakladatelství MF, 1998, s. 78.

⁶¹ Ludvík I. Uherský z Anjou (1326-1382).

⁶² KAVKA, František, *Karel IV. Historie života velkého vladaře*. Praha: Nakladatelství MF, 1998, s. 84.

V roce 1340 se Karel s otcem vydali k papeži⁶³ do Avignonu, kde se Karel po několika letech opět setkává se svým přítelem Pierrem de Rosiéresem.⁶⁴

Kronika Františka Pražského vypráví, že kardinál Rosiéres Karlovi pravil: „*Ty budeš jednou římským králem!*“ a mladý Karel mu odpověděl: „*Ty budeš ještě dříve papežem!*“⁶⁵ O několik let později se tato slova vyplnila.

Že jsou ženy nevyzpytatelná stvoření, dokazuje Markéta, zvaná Maultasch (Pyskatá). Spolu s Ludvíkem nachystala spiknutí proti Karlovu bratrovi Janu Jindřichovi. Jak dokládá Kronika česká Václava Hájka z Libočan, rozhlašovala Jindřichovu impotenci. Vdala se za Ludvíka Braniborského. „*Jan vyjel na projížd'ku s některým malým počtem svých služebíkuov s zámku svého (...) nemaje do své manželky ani do svých znamenitých panův podezření. Tož žena jeho, zapomenuvši se nad svú poctivostí (...) sama s raddami svými se tam zavřela a manžela svého, když přijel, nechtěla pustiti.*“⁶⁶

Karel a král Jan chtějí Ludvíka Bavora zničit. Potřebují k tomu získat oporu v sousedním království. Vracejí se však do Čech a Jan sepisuje závěť. Krále přitahovalo daleko více jeho rodné Lucembursko než české země. Karel dle závěti měl podržet vládu jen v Čechách, v Budyšínsku, Zhořelecku a ve slezských knížectvích, zatímco Moravu a markraběcí titul měl získat Jan Jindřich a syn Václav měl zdědit Lucembursko.⁶⁷

Karel si uvědomoval své poslání a povinnosti nástupce, a proto si vyžádal, aby po smrti jeho otce nastoupil na jeho místo v českém království jako český král. Toužil po korunovaci ještě za otcova života,

⁶³ Benedikt XII. (1334-1342).

⁶⁴ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 143.

⁶⁵ *Kronika Františka Pražského* [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné na WWW: <http://147.231.53.91/src/index.php?s=v&action=jdi&cat=11&bookid=177&page=362&action_button.x=0&action_button.y=0>.

⁶⁶ HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. *Kronika česká*. Praha: Odeon, 1981, s. 362.

⁶⁷ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 149-150.

proto byl v červnu 1341 svolán sněm. Že se o korunovaci jednalo, víme ze žádosti k papeži, aby směl korunovační akt vykonat pražský biskup Jan IV. z Dražic⁶⁸ (korunovační ceremonii českých králů totiž jinak náležela mohučskému arcibiskupovi).⁶⁹

Vedle červnového sněmu měla být svatba ovdovělé Markéty s polským králem Kazimírem⁷⁰. Veselku bylo nutné odložit pro náhlé nevěstino onemocnění a následnou Markétinu nečekanou smrt 11. července 1341.

---

⁶⁸ (1260-1343) předposlední biskup pražský.

⁶⁹ KAVKA, František, *Karel IV. Historie života velkého vladaře*. Praha: Nakladatelství MF, 1998, s. 98.

⁷⁰ Kazimír III. (1310-1370), poslední polský král z rodu Piastovců.

5 ZA ŘÍŠSKOU KORUNOVACÍ V BONNU

Dne 25. dubna 1342 zemřel v Avignonu papež Benedikt XII. Na jeho místo usedl kardinál Pierre de Rosières, přítel markraběte Karla. Kronika Václava Hájka uvádí: „*Benedykt papež umřel na den sv. Marka a v Avioně pohřběn. Desátý pak den po smrti jeho volen na jeho místo skrze kardynály jeden z nich Petr Rothomagenský, kterémuž dáno jméno Kliment VI.*“⁷¹

Osobnost Klimenta VI. nás zajímá proto, že svým přátelským vztahem s Karlem, měl tento papež mimořádný podíl na politickém a kulturním vývoji českých zemí ve 14. století. Na rozdíl od svého předchůdce byl nový papež více zaujat proti Ludvíku Bavorskému a hodlal sňatkové aféry proti němu dokonale využít.⁷²

Další událost, která se stala v roce 1343, vypráví Kronika Františka Pražského: „...*v předvečer Zjevení Páně, 5. ledna, o třetí hodině ctihodný muž pan Jan IV., dvacátý sedmý biskup pražský, nastoupil cestu veškerého těla a odešel z tohoto světa k Pánu.*“⁷³ Kapitula zvolila na jeho místo dosavadního děkana Arnošta z Pardubic.⁷⁴

Beneš Krabice z Weitmile sděluje, že se následně Karel dozvídá o tom, že Jan chce s Klimentem VI. v Avignonu projednat návrh na usmíření s Ludvíkem. Ale i tentokrát bez Karla. Beneš zaznamenal, že se Karlovi tato informace vůbec nelíbila.⁷⁵

Karel se opět v Avignonu setkal s Pierrem de Rosiéresem, tentokrát již papežem Klimentem VI. Na Karlovu žádost povýšil Kliment pražský biskupský stolec bulou z 30. dubna 1344 na metropolitní a kostel

⁷¹ HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. *Kronika česká*. Praha: Odeon, 1981, s. 367.

⁷² SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 158.

⁷³ BLÁHOVÁ, Marie. *Kroniky doby Karla IV. Kronika Františka Pražského*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1987, s. 135.

⁷⁴ Arnošt z Pardubic (1297-1364) byl posledním pražským biskupem a prvním arcibiskupem.

⁷⁵ *Kronika Beneše Krabice z Weitmile* [online]. [cit. 2012-03-17]. Dostupné na WWW: <http://147.231.53.91/src/index.php?s=v&action=jdi&cat=11&bookid=177&page=510&action_button.x=0&action_button.y=0>.

se tak zbavil poddanství arcibiskupa Mohučského.⁷⁶ Povýšením pražského biskupství na arcibiskupství byla tedy především posílena prestiž královské moci v českých zemích.⁷⁷

Kronika Františka Pražského vypráví o povýšení biskupa Arnošta z Pardubic na arcibiskupa: „*Když bylo od řečené kurie přineseno pallium⁷⁸, byl ctihodný otec a pán, pan Arnošt, nejbližší neděli před příchodem Páně (21. listopadu) s převelikou slávou od četných biskupů sousedních zemí v Pražském kostele vysvěcen na pražského arcibiskupa.*“⁷⁹

Po tomto obřadu proběhlo položení základního kamene katedrály sv. Víta, jež měla nahradit románskou baziliku.

5.1. Korunovace v Bonnu

V roce 1345 uzavřel císař Ludvík smlouvu o vzájemné pomoci s polským králem Kazimírem a oba se pokusili zaútočit na Lucemburky. Na to král Jan reagoval tím, že poslal posli do Avignonu, kam sdělil, že nevidí jiné cesty než přikročit k okamžité Karlově volbě, protože jedině tak lze otřást císařovou mocí. Papežská kurie tak byla Janem dotlačena k rozhodnutí.

Lucemburkové získávají důležitého spojence – Balduina Lucemburského, arcibiskupa trevírského.

Ke Karlovu nastolení mělo dojít řádnou volbou v kurfiřtském kolegiu. Proto se král Jan a Karel, v roce 1346, odebrali do Avignonu. Nejprve bylo třeba odstranit dosavadního mohučského arcibiskupa

⁷⁶ HASENBURKA, Vilém z. *Život ctihodného Arnošta*. Praha: Fokus, 1994, s. 13.

⁷⁷ KAVKA, František, *Karel IV. Historie života velkého vladaře*. Praha: Nakladatelství MF, 1998, s. 104.

⁷⁸ Odznak pravomoci, který je propůjčován papežem pouze patriarchům a metropolitům.

⁷⁹ BLÁHOVÁ, Marie. *Kroniky doby Karla IV. Kronika Františka Pražského*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1987, s. 136.

Jindřicha z Virneburgu. Novým se stal Gerlach Nassavský, který spolu s Balduinem započal přípravy k volbě.⁸⁰

Dále, na Zelený čtvrtek, byl podle Kroniky české Beneše z Weitmile, nad Ludvíkem vynesena konečný ortel vyobcování z církve. *„Léta Páně 1346 pan Kliment VI. viděl a pozoroval, že se Ludvík Bavor, uchvatitel říše, nechce po tolika zločinech, které spáchal proti římské církvi, obrátit k pokání, nýbrž že bere na lehkou váhu veškeré nálezy papežské stolice a nedbá jich, jako by byl hluchý, a tím dává ostatním špatný příklad odboje proti církvi.“⁸¹*

Po těchto zásadních krocích považoval papež také za nutné zavázat samotného kandidáta. Karel složil sliby, k nimž se připojil i jeho otec král Jan.

Dne 20. května se mohučský arcibiskup Gerlach ujal své úlohy a svolal do Rhensu na 11. července kurfiřty k volbě.

Situaci, která se v Rhens odehrávala, detailně popisuje Beneš Krabice z Weitmile ve své Kronice české: *„Volitelé, jako poslušní synové sešli se na místě, jehož jméno jest Rense na rýnském ostrově, kde onen akt obyčejně bývá konán, a když byli vzývali milost sv. Ducha, totiž arcibiskup mohučský, kolínský a trevírský, jakož i král český Jan a vévoda saský Rudolf, kdežto jiní dva volitelé, markrabí braniborský a falckrabí rýnský, byli ze zarputilosti nepřítomni, dali své hlasy nejjasnějšímu knížeti panu Karlovi, prvorozenému synu krále českého a markraběti moravskému, a zvolili jej za čekatele koruny římské, ve svátek svaté Markéty.“⁸²*

Ihned po Karlově zvolení se s listem o rozhodnutí vydal Arnošt z Pardubic a Mikuláš, kníže Opavský a Ratiborský, do Avignonu. *„Kteříž když tam přijeli, poctivě jsou od papeže přijati, též i od jeho kardynálov, a*

⁸⁰ HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. *Kronika česká*. Praha: Odeon, 1981, s. 390.

⁸¹ BLÁHOVÁ, Marie. *Kroniky doby Karla IV. Beneš Krabice z Weitmile*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1987, s. 223.

⁸² KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s. 8.

*zřídívše poselství, vzali listy od papeže k týmž volencuom, tak že otec sv. rozkazuje, aby to Karlovo volení svooj průchod mělo a ti arcibiskupové to aby pořádně stvrдили a jeho na království Římské pomazali (...).*⁸³

Dne 26. listopadu 1346 přijal Karel římskou korunu v katedrále města Bonnu. Korunovaci provedl kolínský arcibiskup Walram z Jülichu.⁸⁴

Ještě předtím, v srpnu, se rozhořela šarvátka mezi anglickým a francouzským králem. Filip VI. proto povolal všechny leníky Koruny, obrátil se i na Jana Lucemburského. Obě vojska se setkala u vesnice Crécy (Kresčak). Zde se Angličané 26. srpna 1346 na den sv. Rufa rozhodli podstoupit bitvu, která však skončila katastrofální porážkou francouzské armády. Zahynulo mnoho šlechticů, navíc i český král Jan. Když se o smrti krále Jana dozvěděl král anglický, nechal jeho tělo nalézt. Václav Hájek z Libočan vkládá do úst anglického krále⁸⁵: „*O milý králi Český, slušelo by tobě jiné lože míti než tuto, že ležíš na zemi.*“⁸⁶ Když Karel ztratil otce u Kresčaku, bylo mu 30 let.⁸⁷

Beneš Krabice sděluje, že český král Jan byl pochován v klášteře sv. Marie řádu sv. Benedikta v Lucembursku.

V roce 1347, na žádost Karla, vydává Kliment VI. bulu, v níž je povoleno zřízení vysokého učení v Praze. Tato bula poskytovala z hlediska vrcholné církevní moci vše podstatné, co vyznačovalo středověkou univerzitu.⁸⁸

⁸³ HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. *Kronika česká*. Praha: Odeon, 1981, s. 391.

⁸⁴ BLÁHOVÁ, Marie. *Kroniky doby Karla IV. Kronika Františka Pražského*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1987, s. 139.

⁸⁵ Jak víme, Václav Hájek zacházel neblaze s prameny, podle kterých psal svoji kroniku. Proto, aby vyzdvihl Karla IV., vkládá do úst anglického krále následující větu.

⁸⁶ HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. *Kronika česká*. Praha: Odeon, 1981, s. 394.

⁸⁷ DORAZIL, O. *Vládcové v dějinách Evropy (800-1648)*. Praha: Státní nakladatelství v Praze, 1935, s. 35.

⁸⁸ BLÁHOVÁ, Marie. *Kroniky doby Karla IV. Kronika Františka Pražského*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1987, s. 142.

6 NA CESTĚ K ŘÍŠSKÉ KORUNĚ

České království má nového krále.⁸⁹ Jak všechny kroniky popisují, slavnostní korunovační akt Karla IV. a jeho choti Blanky se odehrál 2. září 1347 v románské bazilice sv. Víta. Provedl jej arcibiskup Arnošt z Pardubic.

Podle Václava Hájka z Libočan král pak daroval korunu, kterou sám byl korunován, sv. Václavu. *„Koruna pak, kterouž byl král korunován, dána jest z ruky jeho hned po korunování sv. Václavovi, (...) svým majestátem utvrdil, aby budoucí králové Čeští ne jinou, ale tou korunou byli korunováni (...).“*⁹⁰

Téhož roku Karel shromáždil velké vojsko a vydal se napadnout země Ludvíka Bavora. Na cestě ho zastihla zpráva, jak Beneš Krabice z Weitmile nejlépe vystihuje: *„...stalo se s nejvyšším řízením Boha, jenž vlastní mocí šlape hrdla zpupných buřičů, že Ludvík Bavor, držitel císařství a nepřítel Boha a svaté římské církve, zestaralý ve své špatnosti, (...) zemřel.“*⁹¹ Podle kroniky Františka Pražského, Ludvík spadl v záchvatu mrtvice z koně a zlomil si vaz.

Touto událostí končí vyprávění o době Karla IV. z kroniky Václava Hájka z Libočan.

Potom se Karel bez odporu uvázal v držení Řezna, Norimberka a ostatních měst, které patřily k císařské hodnosti. Obyvatelé sousedních zemí poníženě přijali poddanství.

Smrt Ludvíka Bavorského neznamenal tečku za Karlovými potížemi. Císařův nejstarší syn Ludvík Braniborský neměl sám vyhlídky k vlastní kandidatuře na římský trůn, ale po otcově smrti postavil proti Karlovi konkurenty. Jako prvního představil anglického krále Eduarda

⁸⁹ FIALA, Zdeněk. *Předhusitské Čechy*. Praha: Svoboda, 1978, s. 80.

⁹⁰ HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. *Kronika česká*. Praha: Odeon, 1981, s. 401.

⁹¹ KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s. 14.

III.⁹² Avšak diplomacie Karla vyjedná s Eduardem III. 23. dubna 1348 přátelskou smlouvu.⁹³

Karel dobře ví, že potřebuje pevný základ pro svoji vládu. Dokládají to jeho činy. Měla-li se Praha stát hlavou Evropy, bylo potřeba vystavět město, které by pojalo všechny obchodníky, studenty a řemeslníky.⁹⁴ Listinou datovanou k 8. březnu 1348, zakládá Nové Město pražské. Tímto aktem se Praha promění v největší město říše.⁹⁵ V listinách je potom Praha jmenována jako „regum et corona Bohemiae.“⁹⁶

Zde dochází k rozporům v datu založení Nového Města. Kronika Františka Pražského datuje vznik na 26. března, a kronika Beneše Krabice z Weitmile dokonce na den svatého Marka, tj. 25. dubna.

V ten samý rok, 1348, přesněji 10. června, započala stavba hradu Karlštejn. Obřad, pro nepřítomnost krále, provedl Arnošt z Pardubic.⁹⁷

Jak dokládají kroniky, 1. srpna téhož roku, „*na den sv. Petra v okovech, zemřela královna Blanka⁹⁸, první manželka slavného pana Karla, krále českého a římského, a byla s velikou nádherou a slávou pochována v pražském kostele.*“⁹⁹

Prameny uvádí, že skončilo tak první a nejdelší Karlovo manželství. Blanka dala Karlovi dvě dcery, Markétu, která zemřela jako manželka uherského krále Ludvíka, a Kateřinu, která byla provdána za rakouského vévodu Rudolfa IV. Habsburského.¹⁰⁰

K této události Kliment VI. zaslal kondolenci, v níž Karla žádal, aby zvolil novou manželku též z francouzského rodu.

⁹² (1312-1377).

⁹³ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 207-208.

⁹⁴ DORAZIL, O. *Vládcové v dějinách Evropy*. Praha: Státní nakladatelství v Praze, 1935, s. 37.

⁹⁵ KAVKA, František, *Karel IV. Historie života velkého vladaře*. Praha: Nakladatelství MF, 1998, s. 132.

⁹⁶ „království a Koruna království českého“.

⁹⁷ KROFTA, Kamil. *Dějiny Československé*. Praha: Sfinx, B. Janda, 194, s. 106.

⁹⁸ Co bylo příčinou smrti, prameny neuvádí.

⁹⁹ BLÁHOVÁ, Marie. *Kroniky doby Karla IV. Kronika Františka Pražského*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1987, s. 148.

¹⁰⁰ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 210.

Mocenská situace se pro Lucemburky nevyvíjela příznivě. Tridentské území bylo pod vlivem bavorských Wittelsbachů.¹⁰¹ Král si připravil půdu pro soupeření s Braniborskem. Využil k tomu velmi neobvyklou taktiku. Jak dokládá Beneš z Weitmile: „*Povstala v zemi saské a sousedních zemí pověst, že markrabí braniborský Waldemar, o němž se věřilo, že před třiceti lety zemřel¹⁰², nezemřel doopravdy, nýbrž že jeho smrt byla smyšlena a nyní že se vrátil k svému panství a že žádá, aby mu země jeho byla navrácena jakožto jeho majetek.*“¹⁰³

Kroniky neuvádí, zda Waldemar byl dílem Karlovým. Ve svém díle to prozrazuje pouze Jiří Spěváček.¹⁰⁴

Tento muž žádal navrácení celého svého panství. Waldemar i jeho stoupenci¹⁰⁵ využívají situace a silou zbraní se pokusí Ludvíka Braniborského zbavit vlády. Během tohoto tažení získává Karel na svoji stranu markraběte Fridricha Míšeňského, nejspíše dalšího budoucího protikrále.¹⁰⁶ Ludvíkovi se podaří postavení uhájit a uzavírá dohodu s durynským hrabětem Günterem ze Schwarzburgu, aby hrál úlohu Karlova nového konkurenta.¹⁰⁷ Jenže Günter vážně onemocní a projevuje zájem o smír. Vzápětí dokládá kronika Beneše Krabice z Weitmile, že Günter umírá.¹⁰⁸

Kronika líčí: „*Král Karel měl tak velikou milost u všemohoucího boha, že všichni jeho hlavní nepřátelé, jako byl Ludvík Bavor, onen hrabě ze Schwarzburku, Ludvík, syn Bavorův, markrabě braniborský, a mnoho jiných mocných knížat zemřelo náhle, bez krveprolití, dříve než se král*

¹⁰¹ Šlechtický rok německých knížat, jehož kořeny sahají do desátého století. Jejich vliv se soustřeďoval na území dnešního Německa, zejména na Falc a Bavorsko.

¹⁰² Zemřel 1319.

¹⁰³ KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s. 20.

¹⁰⁴ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo.* Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 211.

¹⁰⁵ vévoda saský Rudolf, kterému Karel slíbil Braniborsko v léno a magdeburský arcibiskup Ota.

¹⁰⁶ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo.* Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 213.

¹⁰⁷ KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s. 17.

¹⁰⁸ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo.* Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 217.

proti nim vypravil. A naplnilo se slovo Písma, kde se praví: „Budu nepřítelem tvých nepřátel a anděl můj tě ochrání.“¹⁰⁹

V roce 1349, Kronika Františka Pražského však chybně uvádí rok 1348, v den Přenesení svatého Václava (4. března), se Karel oženil s dcerou falckraběte Rudolfa, Annou Falckou. Odklon od Francie však rozhořčil papeže Klimenta VI. Svatba se konala na hradě Bacharachu nad Rýnem. A roku 1350, František Pražský opět chybně uvádí rok 1349, Anna porodila prvorozeného syna Václava.¹¹⁰ Beneš Krabice však ve svém spise uvádí, že chlapec ve druhém roce svého věku zemřel a byl pohřben v pražském kostele.¹¹¹

Usilovný zápas o římskou korunu byl tedy vybojován. Karel neváhal a dal se Balduinem Lucemburským korunovat podruhé. Tentokrát ve městě Cáchy, které je proslaveno jako korunovační město římských králů. Zde, 24. července¹¹² 1349, se konala i korunovace Anny Falcké.¹¹³

---

¹⁰⁹ KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s 17-18.

¹¹⁰ BLÁHOVÁ, Marie. *Kroniky doby Karla IV. Kronika Františka Pražského.* Praha: Nakladatelství Svoboda, 1987, s. 148.

¹¹¹ KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s 18.

¹¹² Některé prameny uvádí datum 25. červenec.

¹¹³ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo.* Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 219.

7 Karel IV. císařem

Karlova politika v říši byla úspěšná. Působila však nesnáze u avignonské kurie, neboť papež Kliment VI., přes předstíranou náklonnost ke Karlovi, záměrně oddaloval jeho císařskou korunovaci, jež měla Lucemburka vynést na vrchol moci v Evropě.

Kroniky se nezmiňují o dohodě s Wittelsbachy. Karel chtěl proti tomuto rodu oslabit hlavní síly, ohrožující stabilitu mocenské sféry v říši. Vše se vyřešilo dohodou v Budyšině v roce 1350. I spor o Branibory byl vyřešen, a to Karlovým odstoupením od falešného Waldemara. Karel udělil markraběti Ludvíkovi Braniborskému Braniborsko. Za to měl Ludvík vydat Karlovi v Norimberku říšské korunovační klenoty a ostatní svátosti.¹¹⁴

Smluvní vyrovnání s Wittelsbachy posunulo na jaře roku 1350 otázku císařské korunovace. V cestě k ní však stále stál Kliment VI.¹¹⁵

Téhož roku, na podzim, upoutala Karla na lůžko vážná choroba. Onemocněl ochrnutím na všechny končetiny. Jak k tomuto zranění přišel, nevíme. Z nápadného mlčení kronik bychom mohli usoudit, že se tak mohlo stát v nějaké nedůstojné situaci, o níž bylo radši pomlčeno. Kronikáři si totiž povšimli, že nikdo nebyl stíhán ani potrestán.

Tato nemoc, naštěstí Karla úplně nevyřadila z politické činnosti, ale poznamenala ho trvalou deformací páteře. Jak dokládají soudobé popisy a vyobrazení, zůstala mu přihrbená postava s předkloněnou hlavou dopředu.¹¹⁶

Do těchto měsíců nuceného odpočinku můžeme zařadit některá Karlova díla. S největší pravděpodobností sem patří jeho *Vlastní životopis* a *Legenda o sv. Václavovi*.

¹¹⁴ Svátostiny svaté říše římské (soubor korunovačních klenotů: zlatá koruna, zlatá říšská jablka, meče, prsteny...). Svátostiny byly opatrovány nejprve na Pražském hradě, později na Karlštejně. Byly každoročně vystavovány o „svátku svátostí“.

¹¹⁵ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 227.

¹¹⁶ KAVKA, František, *Karel IV. Historie života velkého vladaře*. Praha: Nakladatelství MF, 1998, s. 159.

Další události jsou smrtí ohraničeny. Dne 6. prosince 1352, jak popisuje Beneš Krabice: „zemřel na den sv. Mikuláše pan papež Kliment VI.“¹¹⁷

Kardinálský sbor za jeho nástupce vybral francouze Étienna Auberta¹¹⁸, který přijal jméno Inocenc VI.¹¹⁹

Další událost, která Karla zasáhla, byla smrt jeho druhé ženy. Anna Falcká zemřela ve věku třiatdvaceti let dne 2. února 1353. Beneš Krabice uvádí rok 1352. Karel zůstal sám se svoji jedinou dcerou Kateřinou, která uzavřela sňatek s vévodou rakouským Rudolfem. Podle kronikáře však tento zeť nikdy nebyl věren svému králi.¹²⁰

Smrtí Anny Falcké se Karel ocitl v nutnosti postarat se o nový sňatek. Volba manželky byla opět jedním z jeho neočekávaných tahů, kterým tak rád překvapoval Evropu. Pozdně středověká kronika nám sděluje, kdo byla ona nevěsta: „*Pan Karel cestoval do Uher a pojal tam za choť pannu Annu, dceru zemřelého vévody Svídnického Bernarda, jediné dítě a dědičku onoho vévodství a zemí ve Slezsku.*“¹²¹ Sňatek se odehrál 27. května 1353 v Budíně. Anna Svídnická byla korunována na římskou královnu v Cáchách 9. února 1354.¹²²

V polovině července 1353 odjel Karel do Pasova na schůzku s Wittelsbachy. Jejich rozčílení plynulo z toho, že Karel dostatečně nepodporoval Braniborsko a hlavně, že hodlal uplatnit nároky na Rudolfa Falckém, který neměl mužské dědice. Wittelsbachové se obávali, že Karel k sobě připoutá jejich falcké příbuzné. Vše nakonec skončilo

¹¹⁷ KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s 27.

¹¹⁸ Beneš Krabice uvádí, že papežem byl zvolen pan Štěpán, nejvyšší penitenciář, kterému bylo dáno jméno Inocenc VI.

¹¹⁹ (1352-1362).

¹²⁰ KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s 27.

¹²¹ Tamtéž, s 28.

¹²² KAVKA, František, *Karel IV. Historie života velkého vladaře.* Praha: Nakladatelství MF, 1998, s. 179.

dohodou a spor byl urovnán prostřednictvím Rudolfa Saského¹²³ a Ruprechta I. Staršího.¹²⁴

Počátek roku 1354 čekal na Karla další smutný úkol. Vyprovodit na poslední cestu svého prastrýce, trevírského arcibiskupa Balduina, který náhle zemřel dne 21. ledna.¹²⁵ Muž, který se o Karlovu politickou cestu velmi zasloužil, jeho největší triumf nespatří. Karel prosadil na Balduinovo místo starého arcijáhena trevírské kapituly, hraběte Boemunda ze Saarbrückenu.^{126 127}

Téhož roku, jak vypráví již náš jediný kronikář Beneš z Weitmile, se Karel rozhodl k vojenskému tažení do Itálie. Ještě před příjezdem se však dozvídá, že zemřel jeho nepřítel, kardinál Giovanni Visconti¹²⁸, proti němuž se vlastně do Lombardie vypravil. Tato skutečnost změnila Karlovu situaci, neboť Giovanni byl hlavní překážkou na jeho cestě za císařskou korunou. Moc rodu přešla na tři jeho synovce¹²⁹. Situace se rázem změnila a Karel nepřicházel již jako válečník, nýbrž jako ten, kdo v severní Itálii zabezpečí mír.

Pozůstalí Giovanniho umožnili Karlovi korunovaci lombardskou královskou korunou. „*L. P. 1355 na svátek Tří králů...*“, jak vypráví Beneš Krabice, *...byl pan Karel, král římský a český, v klášteře svatého Ambrože v městě Miláně s velikou slávou od pana arcibiskupa korunován železnou korunou, kterou jsou obyčejně korunováni králové italsí*“.¹³⁰

Z Milána se Karel obrátil k městu Pisa, ve kterém se zdržel až do velikonočních svátků a kde se setkal se svojí chotí a s Arnoštem z Pardubic.

¹²³ (1284-1356), první saský kurfiřt.

¹²⁴ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 235.

¹²⁵ KROFTA, Kamil. *Dějiny Československé*. Praha: Sfinx, B. Janda, 194, s. 106.

¹²⁶ (1354 - 1361).

¹²⁷ SEIBT, Ferdinand. *Karel IV.: Císař v Evropě*. Praha: Lidové noviny, 1999, s. 230.

¹²⁸ (1290-1354).

¹²⁹ Mattea, Bernaba a Galeazza Visconti.

¹³⁰ KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s 29.

Před svátkem veliké noci, kronika Beneše vypráví, že pan Karel, podle evangelia¹³¹, „(...) vstoupil pokorný a pěšky do Říma, přestrojen jsa za poutníka; (...) pohrdaje světskou slávou, vstoupil do svatého města tajně a po tři dny obcházel skrytě.“¹³²

V den císařské korunovace, na Hod boží velikonoční, 5. dubna 1355, se Karel vydal tradiční cestou římských císařů, a to branou Porta Collina a vjel s veškerou nádherou, oděn do purpurového korunovačního pláště, spolu s královnou Annou do věčného města.¹³³

V bazilice sv. Petra Karel složil korunovační přísahu a na tribuně baziliky, kde uprostřed na křeslo usedl legát, na trůny po jeho pravici Karel a po levici Anna. A mše začala.¹³⁴ Karlovi pak byla na hlavu vsazena biskupská mitra,¹³⁵ na ni zlatá císařská koruna a byly mu dány další insignie.¹³⁶ Korunovačního aktu se zhostil kardinál Petr z Ostie.¹³⁷ Ode dne císařské korunovace se Karel tituloval jako „Karel Čtvrtý“¹³⁸

„Poprvé a naposledy v dějinách českého státu stanul potomek starobylé přemyslovské dynastie s plným souhlasem představitelů své rodné země a svaté říše římské na nejvyšším a nejuctívanějším společenském stupni, jakého mohl dosáhnout urozený laik, na starobylé a v obecném povědomí posvátné půdě Věčného města jako „pán světa“.“¹³⁹

Jak zaznamenal kronikář Beneš, u českého lidu propukl veliký jásot a volali starobylé *Kryrie eleison* a zazpívali *Te Deum laudamus*.¹⁴⁰

¹³¹ „Kdo se ponižuje, bývá povýšen.“

¹³² KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s. 29.

¹³³ KAVKA, František, *Karel IV. Historie života velkého vladaře.* Praha: Nakladatelství MF, 1998, s. 187.

¹³⁴ Tamtéž, s. 188.

¹³⁵ látková, do dvou hrotitých oblouků vybíhající obřadní pokrývka hlavy vysokých církevních hodnostářů, zpravidla bohatě zdobená.

¹³⁶ Říšské jablko, žezlo a meč.

¹³⁷ Za korunovaci ho Karel obdaroval 1000 zlatých ročně. Suma, za kterou bylo možno pořídít v Německu hrad.

¹³⁸ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo.* Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 241.

¹³⁹ Tamtéž, s. 241.

¹⁴⁰ KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s. 30.

I další situaci velice podrobně popisuje kronikář z Weitmile. Proti Karlovi se objevilo nepřátel, kteří mu záviděli jeho šťastné počínání. Členové rodu Gambacorta¹⁴¹ v domnění, že císař chce Pisu zbavit panství, vyvolali proti němu povstání. V noci z 19. na 20. května byl založen požár v části paláce, kde Karel přespával s císařovnou.¹⁴²

Toto povstání, a obvinění, že za požár může sám Karel, však v následujících dnech vyřešil svojí statečností. Tyranové byli zadrženi a uprostřed města byli potrestáni smrtí.¹⁴³ Ironií osudu šlo prý o muže, kteří se zasloužili o úspěch Karlova tažení do Říma.

Do Prahy, ke sladké půdě rodné země, do Čech¹⁴⁴ se římský císař vrátil dne 15. srpna 1355. S sebou přivezl vzácné ostatky, mezi nimiž bylo i tělo sv. Víta, patrona českého království, a vložil je do kostela pražského.¹⁴⁵

Historikové se domnívají, že dosažením císařské koruny bylo Karlovo životní dílo naplněno a že následovalo již jen období udržování získané pozice.

7.1. Po císařské korunovaci

Po císařské korunovaci se Karel IV. věnoval upevňováním vztahů, a také se zabýval celkovým rozkvětem své země. Praha se zvětšila na trojnásobnou plochu, která vlastnila až 2000 domů, a kterou obývala i některá zahraniční knížata.

Město hostilo často i významné cizince. V roce 1356 do Prahy zavítal slavný italský básník Francesco Petrarca..¹⁴⁶ A později centrum navštívil i polský král Kazimír III.¹⁴⁷

¹⁴¹ František de Gambacorta, jeho bratři a přátelé, pisánští měšťané. Dále viz KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s 32.

¹⁴² DORAZIL, O. *Vládcové v dějinách Evropy.* Praha: Státní nakladatelství v Praze, 1935, s. 43.

¹⁴³ KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s 33.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 34.

¹⁴⁵ DORAZIL, O. *Vládcové v dějinách Evropy.* Praha: Státní nakladatelství v Praze, 1935, s. 43.

¹⁴⁶ Italský spisovatel a básník (1304-1374).

¹⁴⁷ Polský král Karel III. Veliký (1310-1370).

Náš jediný kronikář Beneš líčí, že Karel položil základní kámen nového mostu pražského¹⁴⁸ a dále se staral o dostavbu hradu, který nesl jeho jméno – Karlštejn. Zde byly uloženy říšské klenoty, archiv české koruny a nejvzácnější ostatky. Na hradě vznikla pověst, že žádná žena, z důvodů uctění ostatků, nesmí na tomto hradě přenocovat.¹⁴⁹

*„Dne 26. února 1361 narodil se Karlovi, (...) syn. Karel dal tehdy zvoniti všemi zvony, odpustil městu berně, dal milost všem vězňům a poslal do Cách tolik zlata, co vážilo nemluvně“.*¹⁵⁰ Dali mu jméno Václav.¹⁵¹ Žádná kronika se však nezmiňuje o narození dcery Elišky, kterou Anna Svídnická porodila roku 1358.

Karlova radost však byla tlumena zlými časy. Jeho syn se narodil do doby, kdy v Čechách vrcholila epidemie hladomoru a kdy docházelo k zahraničním konfliktům.

O neshodách se svým zetěm Rudolfem IV.¹⁵², který měl za ženu Karlovu dceru Kateřinu, kroniky mlčí. Rudolf IV. žárlivě pohlížel na vzrůst české moci a na úspěch, kterým Karel disponoval. Odvolával se na padělané listiny a začal užívat královského titulu a osvojovat si práva, která mu nepříslušela. Jako své spojence si zvolil Ludvíka uherského¹⁵³ a polského krále Kazimíra III. Válka se zdála neodvratná. K boji však nedošlo. Neshody skončili úmluvou a mezi nepřáteli vzájemným smírem.¹⁵⁴

V té době, 11. července 1362, *„osmý den po svátku sv. Prokopa zemřela císařovna Anna a byla pohřbena v pražském kostele.“*¹⁵⁵

¹⁴⁸ Stalo se tak počátkem roku 1357, protože dosavadní Juditin most byl vážně poškozen.

Praha se měla stát střediskem obchodu mezi Západem a Východem.

¹⁴⁹ DORAZIL, O. *Vládcové v dějinách Evropy*. Praha: Státní nakladatelství v Praze, 1935, s. 46.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 47.

¹⁵¹ (1361-1419).

¹⁵² (1339-1365), rakouský a korutanský vévoda a hrabě tyrolský z dynastie Habsburské.

¹⁵³ (1326-1382), uherský a později polský král.

¹⁵⁴ KAVKA, František, *Karel IV. Historie života velkého vladaře*. Praha: Nakladatelství MF, 1998, s. 221-228.

¹⁵⁵ KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s. 41.

Historikové uvádí, že zemřela při porodu i se svým dítětem. Zanechala po sobě dvě děti, a to Elišku a Václava (později Václava IV.).¹⁵⁶

K navázání přátelských styků s Polskem a Uhrami přispěl Karel i tím, že se znovu, po čtvrté, oženil. Namluvil si šestnáctiletou Elišku (Alžbětu) Pomořanskou, která byla vnučkou polského krále Kazimíra III. a byla vychována u polského dvora.¹⁵⁷ Sňatek se odehrál v Krakově 21. května 1363. Karel tímto sňatkem získal krásnou ženu, která byla pověstná svojí silou.¹⁵⁸ V roce 1368 byla v Římě korunována římskou císařovnou. Na rozdíl od Anniny korunovace, v roce 1355, provedl tento obřad papež.

V roce 1362 zastihla Karla ještě jedna zpráva o tom, že 12. září zemřel papež Inocenc VI. Karlovi vztahy byli k papeži poslední dobou napjaté. Nový papež, jímž byl zvolen 28. října 1362 Francouz Guillaume de Grimoard, opat benediktinského kláštera sv. Viktora v Marseille, přijal jméno *Urban V.*¹⁵⁹

Beneš Krabice zmiňuje i událost, která se stala v roce 1363: „*L. P. 1363 na den sv. Víta¹⁶⁰ dal císař korunovati svého syna Václava v druhém roce jeho věku za krále českého a třetího dne potom¹⁶¹ svou choť paní Alžbětu od pana Arnošta pražského arcibiskupa.*“¹⁶²

Prameny bohužel o bližší korunovaci Václava a jejích důvodech téměř mlčí. Zřejmě mělo být posíleno následnictví Václava a zvýšena jeho váha ve sňatkové politice.

Další významnou událost, která zastihla císaře je smrt oddaného přítele a politického spolupracovníka arcibiskupa Arnošta z Pardubic, kterou vypráví Vilém z Hasenburka.¹⁶³ Uvádí, že již na sklonku svého

¹⁵⁶ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 254.

¹⁵⁷ KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s. 41.

¹⁵⁸ DORAZIL, O. *Vládcové v dějinách Evropy*. Praha: Státní nakladatelství v Praze, 1935, s. 50.

¹⁵⁹ (1362-1370).

¹⁶⁰ 15. června.

¹⁶¹ 18. června.

¹⁶² KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s. 42.

¹⁶³ (1385-1435), děkan Vyšehradský.

života Arnošt prosil po sobě jdoucí papeže¹⁶⁴, aby se mohl vzdát své hodnosti. Ti ho však funkce zbavit nechtěli. „*Viděli, že v něm, jak tělo stárlo, svěží síly nábožnosti a víry neubývalo.*“¹⁶⁵ Papež ho chtěl povýšit a udělit mu větší důstojnost. „*Ale ten, který svěřenou sobě církev z lásky k Bohu opustiti chtěl, nikterak nebažil po vyšších hodnostech.*“¹⁶⁶ Vilém líčí, že Arnošta napadla zimnice. „*Tím blízké povolání jeho k Pánu naznačeno, neodvratné smrti dráha otevřena.*“¹⁶⁷ Arnošt z Pardubic zesnul v neděli, 30. června 1364, v den památky svatého Pavla apoštola. Na jeho místo kapitula zvolila dosavadního biskupa olomouckého *Jana Očka z Vlašimi*.¹⁶⁸ Novou volbu a následné počínání arcibiskupa rozsáhle líčí Beneš Krabice z Weitmile.¹⁶⁹

---

¹⁶⁴ Klimenta, Innocence VI. a Urbana V.

¹⁶⁵ HASENBURKA, Vilém z. *Život ctihodného Arnošta*. Praha: Fokus, 1994, s. 25.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 31.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 33.

¹⁶⁸ (narození neznáme-1380).

¹⁶⁹ KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s 42-50.

8 NA SKLONKU ŽIVOTA

Poslední desetiletí Karlova života bylo ve znamení snahy o zachování stability českého státu, zabezpečení dosavadních lucemburských držav a otázka v určení dědických podílů. Řešení těchto cílů naplnilo Karlovi několik posledních let jeho života.

Mezi Karlovy starosti patřilo i získání Braniborska. To však mělo složitou předeihu. V Braniborech vládli synové císaře Ludvíka Bavora, a to Ludvík mladší a Ota Braniborský. Markrabata byla značně zadlužena a toužila po penězích. Otu zasnoubil Karel IV. s dcerou Eliškou a bylo ujednáno, že po smrti obou bratrů, případně jejich země Lucemburkům. Karlovi se dařilo a i nadále přemýšlel na dědické smlouvy.

V roce 1365 zemřel Rudolf IV., který v té době vlastnil Tyroly. Vlady v zemích se ujal jeho mladší bratr Albrecht III. Karel přislíbil Elišku Albrechtovi III., zaslíbenou dosud Otovi Braniborskému. Tomu pak za manželku dal starší, nedávno ovdovělou Kateřinu. Tímto se obnovily lucembursko-habsburské rodové smlouvy. Když Ludvík mladší zemřel, Ota se stal jediným braniborským kurfiřtem. Správu nad Branibory však získal Karel IV., protože Ota mu byl příliš dlužen.¹⁷⁰

O něco později, v tentýž rok 1365, nastoupil Karel dalekou cestu do Avignonu, který navštívil naposledy v roce 1346. Chtěl, aby papež, Urban V., opustil Avignon a vrátil se do Říma, kde se dostane z dohledu francouzského dvora, sjednotí a ovládne Itálii. Kronika Beneše z Weitmile vypráví, že na den sv. Havla opravdu vešel papež do města Říma, kde byl vlídně přijat a usadil se na stolci sv. Petra.¹⁷¹ Historikové datují přesun papeže na rok 1368.

Brzy potom císař Avignon, který spatřil naposledy v životě, opustil. Tuto návštěvu podrobně popsal opat opatovického kláštera Neplach¹⁷² ve

¹⁷⁰ DORAZIL, O. *Vládcové v dějinách Evropy*. Praha: Státní nakladatelství v Praze, 1935, s. 50-51.

¹⁷¹ KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s. 49.

¹⁷² (1322-1371) byl opatovický opat a kronikář.

své kronice. Cestou do Čech, ve městě Arles, se dal, 4. června, korunovat arelatským králem. „*Po královské koruně římské, české, císařské a lombardské to byla pátá koruna, která spočinula na Karlově hlavě.*“¹⁷³ Do rodné země s sebou přivezl vzácný ostatek těla sv. Zikmunda, krále burgundského¹⁷⁴. Naše poslední kronika líčí: „*A to tělo sv. Zikmunda proslulo velikými zázraky, jež před námi byly osvědčeny a ověřeny dostatečným svěděním lidí (...).*“¹⁷⁵ Zikmund byl prohlášen, nám z neznámých důvodů, za českého zemského patrona.

František Kavka ve své knize líčí, že Karel za svého pobytu v Avignonu zplodil nemanželského syna jménem Guillaume.¹⁷⁶ Podle dochovaných listin se k chlapci hlásil, a chtěl se postarat o jeho zabezpečení do budoucna. Jak to vše dopadlo, nám již není známo.¹⁷⁷

Významná událost, kterou cituje Beneš Krabice z Weitmile, se stala v roce 1368: „*Toho roku shlédli Bůh na českou zemi, a vida, jak je rozsáhlá a že jí zbývá jediný dědic, dal nám i jiného. Neboť dne 15. února se narodil panu císaři našemu z císařovny paní Alžběty, jeho choti, syn třetí v pořadí, jemuž na křtu bylo dáno jméno Zikmund.*“¹⁷⁸

Byl tedy konec se starostí o následníky trůnu. Ještě než Karel svého syna spatřil, už ho oženil. V Norimberku totiž uzavřel úmluvu s Fridrichem z Hohenzollernu¹⁷⁹, že si Zikmund vezme jeho dcerou Kateřinou. Dějepisci však uvádí, že se sňatek nakonec nekonal.¹⁸⁰

V roce 1370 „...v sobotu sv. Víta mučedníka, totiž 22. června narodil se našemu panu císaři z jeho manželky paní Alžběty syn na

¹⁷³ KAVKA, František, *Karel IV. Historie života velkého vladaře*. Praha: Nakladatelství MF, 1998, s. 246.

¹⁷⁴ Zemřel v roce 524.

¹⁷⁵ KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s. 46.

¹⁷⁶ Podle pramenů mu na přelomu let 1377/1378 mohlo být 12 let.

¹⁷⁷ KAVKA, František, *Karel IV. Historie života velkého vladaře*. Praha: Nakladatelství MF, 1998, s. 249.

¹⁷⁸ KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s. 52-53.

¹⁷⁹ Německá dynastie.

¹⁸⁰ KAVKA, František, *Karel IV. Historie života velkého vladaře*. Praha: Nakladatelství MF, 1998, s. 259.

*pražském hradě o hodině večerní. Na křtu bylo mu dáno jméno Jan.*¹⁸¹ Kronika Beneše uvádí, že jméno dostal buď proto, že následoval svátek sv. Jana Křtitele, nebo pro zásluhy a na paměť jeho dědy, zesnulého českého krále Jana.

Historikové, ani kronikář z Weitmile se nezmiňují o narození dcery Anny v roce 1366.

V roce 1370 se císař přesunul do Norimberka, kde se konala svatba¹⁸² jeho syna Václava s Janou Bavorskou.¹⁸³ Její korunovace na českou královnu se konala v Praze dne 17. listopadu.¹⁸⁴

Právě v Norimberku se rozhořel otevřený konflikt mezi Karlem a Otou Braniborským. Šlo jak jinak, než o Branibory. Otevřené nepřátelství však zatím nevypuklo, avšak rok 1370 byl ve znamení tří úmrtí, která ovlivnila další běh událostí.¹⁸⁵

*„Je až neuvěřitelné, jak milosrdná smrt rozuzlila zdánlivě neřešitelné situace náhlým odchodem Karlových protivníků, přičemž nikdy nešlo o vlastní zásah úspěšného Lucemburka, ale vždy o tzv. vyšší moc.“*¹⁸⁶ Dvě z úmrtí kronikář z Weitmile označil za dobrá znamení. Dne 5. listopadu zemřel polský král Kazimír, organizátor četných, ale neúspěšných pokusů o zamezení vzestupu Karla IV.¹⁸⁷ a 19. prosince zemřel v Avignonu papež Urban V. Jeho nástupcem se 30. prosince 1370 stal kardinál Pierre de Rosières¹⁸⁸, stejnojmenný synovec Klimenta VI., který převzal jméno Řehoř XI.¹⁸⁹ Avšak jako ztrátu vzal Karel úmrtí

¹⁸¹ KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s. 62.

¹⁸² Přesný datum svatby není známý, František Kavka uvádí, že se svatba konala 29. září, patrně v kostele sv. Sebalda. Dále viz KAVKA, František, *Karel IV. Historie života velkého vladaře.* Praha: Nakladatelství MF, 1998, s. 280.

¹⁸³ (1370-1386), někdy psána jako Johana - dcera bavorského vévody Albrechta Staršího, první manželka českého krále Václava IV.

¹⁸⁴ Beneš Krabice z Weitmile [online]. [cit. 2012-03-17]. Dostupné na WWW:

<http://147.231.53.91/src/index.php?s=v&action=jdi&cat=11&bookid=177&page=542&action_button.x=0&action_button.y=0>.

¹⁸⁵ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo.* Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 430.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 430.

¹⁸⁷ Na jeho místo, 17. Listopadu, byl Ludvík Uherský korunován na polského krále.

¹⁸⁸ Beneš Krabice z Weitmile uvádí, že novým papežem se stal kardinál Petr Belfort.

¹⁸⁹ (1370-1378).

saského vévody Rudolfa II., který zemřel 6. prosince. Byl to totiž věrný spojenec.

Také spor o Branibory byl nadobro vyřešen. Dobytí Branibor bylo nejsložitější vojenskou operací Karlovy zahraniční politiky, přičemž způsob jakým bylo cíle dosaženo, byl neobvyklý. O průběhu dobytí jsme podrobně informováni od historiků. Tento spor se prý měl stát předmětem samostatné oficiální kroniky. Avšak nevíme, zda byla nakonec sepsána či nikoli.¹⁹⁰

Přes jasné Karlovo vojenské vítězství si navíc od poražené strany¹⁹¹ Braniborsko vlastně koupil a to za značnou sumu 500 000 zlatých. Oficiálně se poražená strana vzdala Braniborska 15. srpna 1373, a potom, co obyvatelé Branibor složili přísahu věrnosti novým pánům, lze považovat Braniborsko za trvale připojené k české koruně. Karel pak tuto zem udělil v léno svým synům.^{192 193}

Ještě před vojenskou výpravou, v roce 1371, překvapila Karla nemoc.¹⁹⁴ Beneš Krabice ji líčí: *„Toho roku a v ten čas upadl pan císař, když dlel na svém hradě Karlštejně, do veliké nemoci, takže lékaři vesměs již zoufali nad jeho uzdravením.“*¹⁹⁵ O této události nemáme bližších zpráv. Zachovalo se však zavázání císařovny, že půjde pěšky z Karlštejna do Prahy a věnuje sv. Zikmundovi na záchranu svého pána 8 misek ryzího zlata. *„A když splnila slib a věnovala zlato (...), nabyl císař z milosti boží a pro zásluhy sv. Zikmunda dřívějšího zdraví.“*¹⁹⁶

V roce 1372 kronika sděluje narození dalšího Karlova potomka: *„Toho roku, před nedělí Judica, dne 13. března, dal Bůh našemu panu císaři mužského potomka. Jeho přejasná choť, císařovna paní Alžběta*

¹⁹⁰ KAVKA, František, *Karel IV. Historie života velkého vladaře*. Praha: Nakladatelství MF, 1998, s. 283.

¹⁹¹ Od Oty a Fridricha.

¹⁹² Václavovi IV., Zikmundovi, Janovi a jejich potomkům.

¹⁹³ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 439.

¹⁹⁴ Zdá se však, že šlo nejspíše opět o pokus Karla otrávit, jak se stalo v roce 1350.

¹⁹⁵ KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s. 68.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 68.

porodila sličného syna, jemuž na křtu bylo dáno jméno Karel.“¹⁹⁷ Malý synek však ve druhém roce, den před sv. Jakubem, zemřel.

8.1. Závěť Karla IV.

Karel IV. rychle stárnul a pomýšlel na to, jak by zachoval v rodě císařskou korunu. Rok 1374 a další léta byla tedy ve znamení Karlovy diplomatické práce. Zahájil přípravy k další velké politické akci, a to k volbě svého syna Václava za římského krále.

Karel IV. se tedy soustředil na to, aby získal jednotlivé říšské kurfiřty, kteří byli potřební k volbě Václava IV. římským králem. Václavovi IV. bylo tehdy třináct let. Karel IV. jednal se všemi kurfiřty, rozdával peníze a statky.¹⁹⁸ Dne 10. června 1376 byl Václav IV. ve Frankfurtu hlasy¹⁹⁹ jednomyslně zvolen římským králem. Tak se Karlovi podařilo to, co se ze začátku zdálo nereálné: zajistit svému nejstaršímu synovi římský trůn. „*Osmý den po svátku sv. Petra a Pavla, v neděli 6. července 1376, se v katedrále v Cáchách konala naprosto neobvyklá a slavná korunovace Václava IV.*“²⁰⁰

Ještě v roce 1375, 12. listopadu, zasáhla Lucemburky smrt Jana Jindřicha, bratra Karla IV. Situace v dědických právech se nyní značně zkomplikovala a bylo nutné vyřešit nástupnické právo v Čechách. Jan Jindřich měl syna Jošta²⁰¹, kterému nakonec bylo dáno v léno markrabství moravské. Od této doby Jošt užíval titul markrabě a pán Moravy.

Poslední zmínka z pera našeho již jediného kronikáře Beneše Krabice z Weitmile, končí rokem 1374. „*Beneš, zvaný Krabice, pražský*

¹⁹⁷ KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s. 71.

¹⁹⁸ DORAZIL, O. *Vládcové v dějinách Evropy.* Praha: Státní nakladatelství v Praze, 1935, s. 50-53.

¹⁹⁹ Hlas dali: císař Karel IV., mohučský arcibiskup Ludvík, trevírský arcibiskup Kuna, kolínský arcibiskup Fridrich, rýnský falckrabě Ruprecht Starší, braniborský markrabě Zikmund Lucemburský a saský vévoda Václav.

²⁰⁰ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo.* Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 456.

²⁰¹ (1351-1411).

*kanovník a horlivý ředitel stav tohoto chrámu, v pořadí třetí, zesnul léta Páně 1375 dne 27. měsíce července.*²⁰²

Dobu Karlovi závěti lze hledat v období náhlého ochabnutí jeho tělesných sil způsobených těžkou chorobou. Prameny uvádí, že císař, v posledních letech svého života, trpěl těžkou dnou.

Prvorozený syn *Václav*, byl dobré a oblíbené povahy, brzy však projevil známky slabosti. Podle závěti, dostal české království a českou korunu s kurfiřtským hlasem českého krále. Dále získal polská knížectví, vládu nad Vratislaví, Hlohovem a Budyšínskem, a také panství ve Svídnicku a Javorsku. Dále obdržel všechny zámky, hrady a pevnosti.²⁰³ *Václav IV.* se pro případ úmrtí a bezdětnosti svých bratrů měl ujmout jejich zemí, ale nesměl používat jejich markraběcího titulu.²⁰⁴

Mladší syn *Zikmund* byl naopak povahy přísné a tvrdé a odpuzoval lidi svým chováním. Dostal celé markrabství braniborské až k Odře s titulem arcikomorníka svatě říše římské. *Zikmundovi* byl předepsán titul: „*My, Zikmund Český, z boží milosti markrabě braniborský, arcikomorních svatě říše.*“²⁰⁵

Nejmladší syn *Jan*, vévoda ve Zhořelci, obdržel část braniborské marky. K tomu dostal Zhořelecko a část území Lužice.²⁰⁶ *Jan Zhořelecký* se měl titulovat jako: „*My, Jan Český, z boží milosti markrabě braniborský a vévoda zhořelecký.*“²⁰⁷

Závěť obsahovala i řadu dodatků a upřesnění. Nechybělo ani připojení zásady stařešinské posloupnosti v nástupnictví. Všichni Karlovi synové se museli zavázat listy, že budou při sobě sáti věrně a navzájem si pomáhat.

²⁰² KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha: Pokrok, 1940, s. 78.

²⁰³ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo.* Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 460.

²⁰⁴ DORAZIL, O. *Vládcové v dějinách Evropy.* Praha: Státní nakladatelství v Praze, 1935, s. 56.

²⁰⁵ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo.* Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 462.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 460.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 462.

V roce 1377 se Karlovi narodil další syn²⁰⁸, který dostal jméno Jindřich.²⁰⁹ Narození syna nebylo však popudem k novému rozdělení lucemburských držav. Ale pouze se nově formulovaly některé části závěti. Podíl malého Jindřicha nebyl vůbec vymezen.

8.2. Karlova smrt

Karel chtěl, ještě před svou smrtí, navštívit místa, kde strávil své dospívání. Koncem roku 1377 se vydal do Francie. Historikové uvádí, že v lednu 1378 byl slavnostně uvítán v Paříži. O této návštěvě se zachovaly velmi podrobné listiny. Nemoc ho však trápila natolik, že na cestách trpěl velkými bolestmi.²¹⁰ Je však obdivuhodné, že císař, těžce zkoušený dnou, tak dalekou cestu zvládl. Při svém návratu z Francie do Prahy, stačil přes Lucembursko navštívit svého nevlastního bratra Václava, ke kterému však velkou náklonnost neprojevoval.

Po návratu do Prahy ho zastihla zpráva o smrti Řehoře XI., který zemřel dne 28. března v Římě.²¹¹ Novým papežem se stal Ital Bartholomeo Prignano, arcibiskup v Bari, který přijal jméno Urban VI.²¹² Avšak kardinálové prohlásili jeho volbu za neplatnou a zvolili si nového papeže. Stal se jím Robert ze Ženevy, přezdívaný Kliment VIII.²¹³

Karel postupem času ztrácel fyzické i duševní síly. Zdá se, že se slábnoucí energií mizel i jeho obvyklý optimismus a zmocnila se ho těžká duševní deprese. Ještě 2. listopadu se svým synem Václavem IV. vydali mincovní řád, kterým chtěli upevnit měnovou soustavu.²¹⁴

Na konci listopadu byl Karel upoután již jen na lůžko. Historikové sdělují, že trpěl vysokými horečkami, které nakonec způsobily těžký zánět plic. Zcela vyčerpán zimnicí a zesláblým organizmem „*U večer sv.*

---

²⁰⁸ V pořadí jedenácté dítě.

²⁰⁹ Malý Jindřich však zemřel již v roce 1378, bližší datum není známo.

²¹⁰ KAVKA, František, *Karel IV. Historie života velkého vladaře*. Praha: Nakladatelství MF, 1998, s. 320.

²¹¹ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 462.

²¹² (1378-1389).

²¹³ (1378-1395).

²¹⁴ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 479.

*Ondřeje čili dne 29. listopadu 1378 o třetí hodině po slunce západu vypustil vznešenou svou duši největší panovník český, císař Karel IV., v královském sídle svém na hradě Pražském, jsa tři a šedesát roků stár.*²¹⁵

*„V tu chvíli se nad královským Hradem rozezněl smutný hlas zvonu, aby oznámil ztichlé Praze a všem jejím obyvatelům, že skončil svou životní pouť jeden z největších panovníků českého státu a jeho neúnavný rozmnožitel, český král Karel, římský císař toho jména Čtvrtý.*²¹⁶

Mrtvé tělo bylo balzamováno a podle Karlova přání oděno do minoritského roucha. Na Pražském hradě bylo pak po jedenáct dní jeho tělo vystaveno. A zpívali se žalmy. I po smrti byl císař obklopen nádherou. V rakvi byl oblečen v purpurovém plášti s císařskou korunou na hlavě. Vedle něho byly položeny korunovační klenoty.

Dne 15. prosince bylo Karlovo tělo přeneseno do chrámu sv. Víta, kde *„za velkého pláče a nářku po slavných tužbách božích a velké ofěře v hrobce v kůru Panny Marie bylo pochováno.*²¹⁷ Zádušní mši vykonal pražský arcibiskup Jan Očko z Vlašimi²¹⁸ za asistence dvanácti biskupů. Další den, 16. prosince, byl zesnulý císař pochován do hrobky českých králů, kde již odpočívaly jeho tři manželky.²¹⁹

Tak zemřel skutečně velký panovník. Karel byla osobnost, jakých bylo na málo na trůně, nejen v Čechách, ale i v celé Evropě. Měl státnický rozhled, byl rozvážný a byl neobyčejně vzdělaný. Karel IV. byl vzorem panovníka, který byl proti nepořádkům a dovedl přísně zakročit i proti mocným pánům.

²¹⁵ *Pohřební řeči nad Karlem IV.* [online]. [cit. 2012-03-26]. Dostupné na WWW: <http://147.231.53.91/src/index.php?s=v&action=jdi&cat=11&bookid=142&page=421&action_button.x=0&action_button.y=0>.

²¹⁶ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo.* Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 480.

²¹⁷ *Pohřební řeči nad Karlem IV.* [online]. [cit. 2012-03-26]. Dostupné na WWW: <http://147.231.53.91/src/index.php?s=v&action=jdi&cat=11&bookid=142&page=421&action_button.x=0&action_button.y=0421>.

²¹⁸ Vedly oslavné pohřební řeči (Jan Očko z Vlašimi a M. Vojtěch Raňkův z Ježova).

²¹⁹ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo.* Praha: Nakladatelství Svoboda, 1979, s. 487.

Karel byl prohlášen za tzv. „otce vlasti.“²²⁰ Tohoto pojmenování si, dle dějepisců, zasloužil. Moc Karlova rodu byla totiž založena na české zemi a Karel dobře chápal, že bude vlivnou mocí, bude-li země silná.²²¹

Karlovou smrtí tak skončila doba, která byla vyvrcholením slávy a moci středověkého českého státu, ale zároveň to byl přechod k době nové.²²²

---

²²⁰ Za otce vlasti (Pater patrie) jej označil Vojtěch Raňkův z Ježkova (1320-1388), který pronesl nad Karlovou rakví pohřební řeč: „*Kdo by tedy nesl lhostejně smrt tak ctnostného knížete, kdo by netruchlil, kdyby viděl, že ztratil tolik ochrany v otci vlasti, v neochvějně opoře státu, v podmaniteli světa?*“ Dále viz FRB III., s. 437.

²²¹ Kolektiv autorů, *Dějiny země koruny české I.*, Litomyšl: Paseka, 1993, s. 120.

²²² BAUER, Jan. *Vládci českých zemí*. Praha: Nakladatelství Beta, 2004, s. 142.

9 ZÁVĚR

Prošli jsme hlavními etapami složitého císařova života. Zmocnit se takové osobnosti, jakou byl Karel IV., který žil v přechodném období od pozdního středověku k nové době, nebyl jednoduchý. Někdy jsme se setkali i s protichůdnými výpověďmi literatury.

V práci je systematicky vylíčen celý život vladaře Karla IV., jeho nejdůležitější události a politické cíle.

To, co formovalo Karlův skutečný profil, nebyly jen ideje jeho doby, ale na prvním místě jeho vlastní životní zkušenosti, vyplývající z rodinných a rodových podmínek a předpokladů, do nichž se narodil a ve kterých následně vyrůstal.

Karel IV. byl velmi vnímavý, měl vrozenou inteligenci a mimořádnou schopnost se přizpůsobovat cizímu prostředí.

Moc Karlova rodu byla založena na české zemi a Karel dobře chápal, že bude jen tehdy vlivnou mocí, bude-li země silná. Karel zásadně přispěl k hospodářskému rozvoji země. Čechy měli za Karla řadu velkých a bohatých měst. Viditelný je i kulturní rozvoj v Čechách. Je to nejen založení univerzity, ale i podpora veškerého vzdělávání. Karel podporoval i rozvoj literatury a hlavně umění – stavitelství. Mezi významné císařovy stavby, které dodnes ctnostně zdobí naši zem, patří například chrám sv. Víta, Karlův most, Karlštejn, atd.

Karel IV. na vlastní oči poznával skutečný stav věci a své zkušenosti následně využíval. Používal kompromisu stejně jako nátlaku a lsti. Jeho způsob života byl však velmi prostý.

Není však všechno zlato co se třpytí, praví známé přísloví. Za doby Karla IV. docházelo k značným nepokojům, zejména k útisku chudiny a sociálním rozvratům. Císař však dokázal ty největší bouře zadržet.

Karel byl osobností, jakých bylo na trůně málo, nejen v Čechách, ale i v celé Evropě. Měl státnický rozhled, byl rozvážný a byl neobyčejně vzdělaný. Byl vzorem panovníka, který byl proti nepořádkům a dovedl přísně zakročit i proti mocným pánům.

10 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

BLÁHOVÁ, Marie. *Kroniky doby Karla IV.* Praha : Svoboda, 1987.

BAUER, Jan. *Vládci českých zemí.* Praha : Beta, 2004. ISBN 80-7306 168-6.

DORAZIL, O. *Vládcové v dějinách Evropy.* Praha : Státní nakladatelství, 1935.

EDICE SVĚTOVÝCH AUTORŮ. *Čtení ze starých kronik a legend.* Praha : Albatros, 1974.

FIALA, Zdeněk. *Předhusitské Čechy: český stát pod vládou Lucemburků (1310-1419).* Praha : Svoboda, 1968.

HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. *Kronika česká.* Praha : Odeon, 1981.

HASENBURKA, Vilém z. *Život ctihodného Arnošta, prvního arcibiskupa kostela Pražského.* Praha : Česká křesťanská akademie, 1994. ISBN 80-85795-12-4.

KAREL IV. *Vlastní životopis.* Praha : Odeon, 1979.

KAVKA, František. *Karel IV.: historie života velkého vladaře.* 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1998. ISBN 80-204-0753-7.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Dějiny zemí koruny české I.* Litomyšl : Paseka, 1995. ISBN 80-7185-005-5.

KRABICE Z WEITMILE, Beneš. *Panování císaře Karla IV.* Praha : Pokrok, 1940.

KROFTA, Kamil. *Dějiny Československé*. Praha : Sfinx, 1946.

SEIBT, Ferdinand. *Karel IV.: Císař v Evropě (1346-1378)*. Praha : Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-265-0.

SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo (1316-1378)*. Praha : Svoboda, 1979.

Elektronické zdroje:

Ústav pro Českou literaturu AV ČR < <http://www.ucl.cas.cz/>>.

Centrum Medievistických studií < <http://cms.flu.cas.cz/>>.

11 RESUMÉ

The bachelor thesis introduces Charles IV, the Roman Emperor and the King of Bohemia.

The aim is to describe the personality of Charles IV, important parts of his life and additional creation of his cult as an ideal historical sovereign in younger chronicle tradition.

In the thesis there is an attempt to show dark and bright sides of his political thought. It contains events that formed his personality and which later became loved by a lot of people.

The thesis chronologically describes the life of Charles IV, the most important events and political goals.

What formed his real personality was his own experience resulting from the family and ancestral conditions.

Charles IV was an extremely sensitive sovereign with innate intelligence and outstanding ability to adapt to a foreign environment.

He tried to know the real state of the matters by himself and he was able to take advantage from his experience. He used a compromise as well as a coercion and deceit.

Charles IV was a very rare ruling personality not only in Bohemia but in the whole Europe. He had a statesmanlike view and he was reasonable and extremely educated.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1.: Karel IV. fragment z votivního obrazu Jana Očka z Vlašimi

Příloha č. 2.: Rodiče Karla IV.: Jan Lucemburský a Eliška Přemyslovna

Příloha č. 3.: Svatovítské triforium – busty manželek Karla IV.

Příloha č. 4.: Korunovační klenoty, Svatováclavská koruna

Příloha č. 5.: Lucemburské državy na konci vlády Karla IV.

Příloha č. 6.: Arcibiskup Arnošt z Pardubic

Příloha č. 7.: Hrad Karlštejn v dnešní podobě a v podobě před úpravou
v roce 1720.

Příloha č. 8.: Zakladatelská listina Pražské univerzity

Příloha č. 9.: Založení Nového města Pražského

Příloha č. 10.: Kronikář František Pražský

Příloha č. 11.: Kronikář Beneš Krabice z Weitmile

Příloha č. 12.: Kronikář Václav Hájek z Libočan

Příloha č. 13.: Papež Kliment VI.

12 PŘÍLOHY

Příloha č. 1. - Karel IV., fragment z votivního obrazu Jana Očka z

Vlašimi.

Wikipedia [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z WWW:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_IV.>.

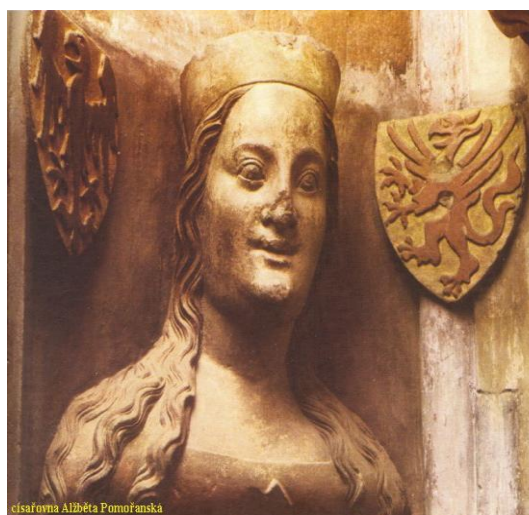
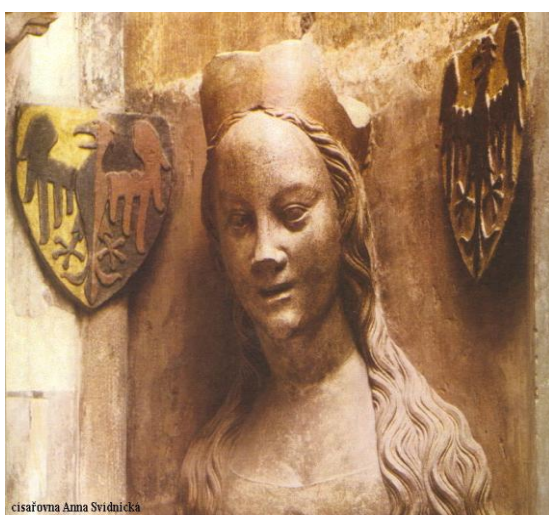
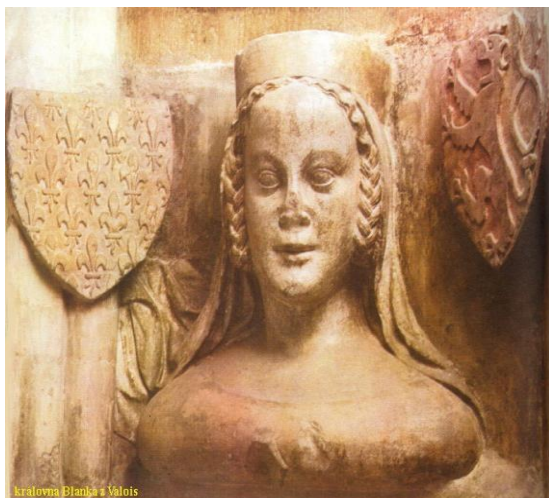
Příloha č. 2. – Rodiče Karla IV.: Jan Lucemburský a Eliška Přemyslovna

ff.ujep.cz [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z WWW:
<http://ff.ujep.cz/velimsky/cs_1_1/10CS/10CS.htm>.

Příloha č. 3. - Svatovítské triforium - busty manželek Karla IV.

ff.ujep.cz [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z WWW:
<http://ff.ujep.cz/velimsky/cs_1_1/10CS/10CS.htm>.

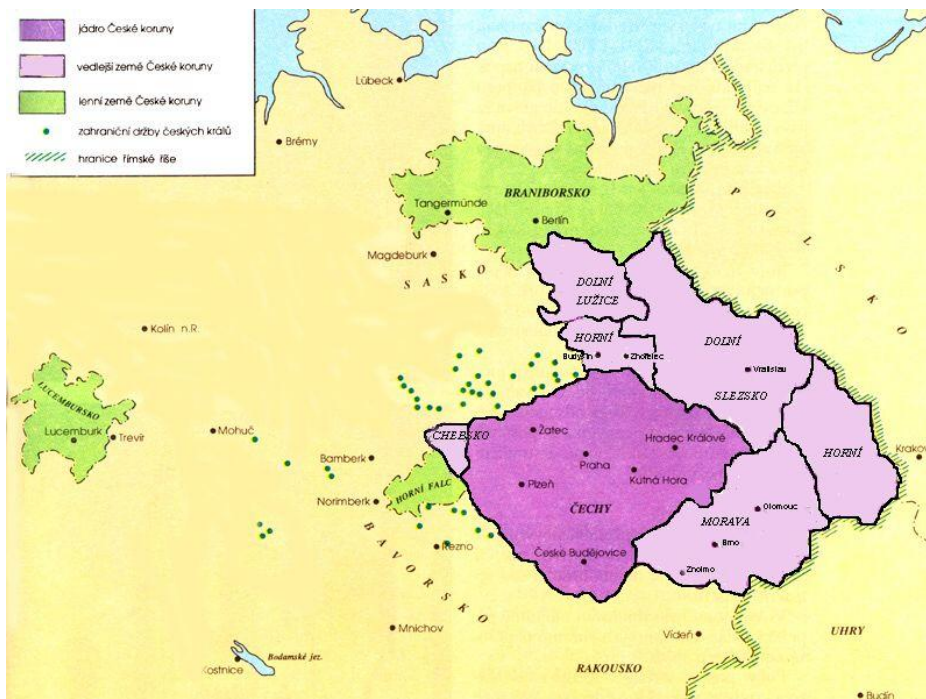
Příloha č. 4. – Korunovační klenoty, Svatováclavská koruna

Pragueout.cz [online]. [cit. 2010-04-19]. Dostupné z WWW:

<http://www.pragueout.cz/UserFiles/klenoty_pro_web_210308_1458.jpg>

Příloha č. 5. – Lucemburské državy na konci vlády Karla IV.

ff.ujep.cz [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z WWW:
<http://ff.ujep.cz/velimsky/cs_1_1/10CS/10cs106.jpg>.

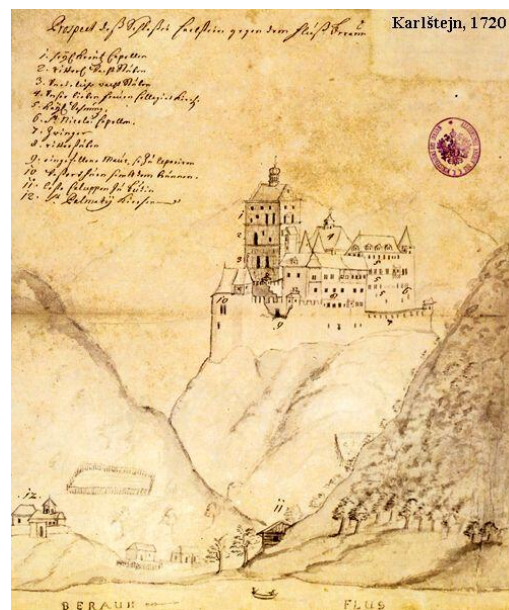
Příloha č. 6. – Arcibiskup Arnošt z Pardubic

ff.ujep.cz [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z WWW:
<http://ff.ujep.cz/velimsky/cs_1_1/10CS/10cs038a.jpg>.

**Příloha č. 7. – Hrad Karlštejn v dnešní podobě a v podobě před úpravou
v roce 1720.**

ff.ujep.cz [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z WWW:
<http://ff.ujep.cz/velimsky/cs_1_1/10CS/10CS.htm>.

Příloha č. 8. – Zakládací listina Pražské univerzity

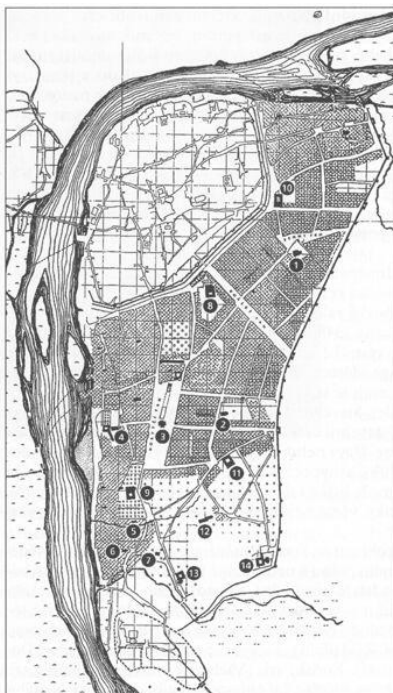

zakládací listina Univerzity Karlovy ze 7. dubna 1348

ff.ujep.cz [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z WWW:
<http://ff.ujep.cz/velimsky/cs_1_1/10CS/10cs004a.jpg>

Příloha č. 9. – Založení Nového města pražského

založení Nového
Města pražského

Plán Nového Města pražského, kolem 1380 (podle V. Lorence) – husté mřížkování zástavby poslední fáze.

Kostely:

- 1. sv. Jindřich,*
- 2. sv. Štěpán,*
- 3. Božího těla,*
- 4. sv. Václav,*
- 5. Nejsvětější Trojice,*
- 6. sv. Ondřej,*
- 7. sv. Michal na Slupi
(dosud nezjištěná poloha)*

Kláštery:

- 8. P. Maria Sněžná –
Karmelitáni,*
- 9. Narození P. Marie –
Benediktini na Slovanech,*
- 10. sv. Ambrož – Ambrosiáni,*
- 11. sv. Kateřina –
Augustiniánky,*
- 12. sv. Apolinář – kapitula,*
- 13. P. Maria na Trávníčku –
Servité,*
- 14. P. Maria na Karlově –
Augustiniáni*

ff.ujep.cz [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z WWW:
<http://ff.ujep.cz/velimsky/cs_1_1/10CS/10cs030.jpg>.

Příloha č. 10. Kronikář František Pražský

Wikipedia [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z WWW:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Pra%C5%B5sk%C3%B5>.

Příloha č. 11. – Kronikář Beneš Krabice z Weitmile

ff.ujep.cz [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z WWW:
<http://ff.ujep.cz/velimsky/cs_1_1/10CS/10cs104.jpg>.

Příloha č. 12. – Kronikář Václav Hájek z Libočan

Wikipedia [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z WWW:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Vaclav_Hajek_z_Libocan_1861.jpg>.

Příloha č. 13. – Papež Kliment VI.

Wikipedia [online]. [cit. 2012-04-19]. Dostupné z WWW:

<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/47/Clemens_VI.gif>.